

Stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela

Domjanović, Barbara

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:548232>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Barbara Domjanović

**STAVOVI POLICIJSKIH SLUŽBENIKA PREMA
MLADIM POČINITELJIMA KAZNENIH I
PREKRŠAJNIH DJELA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Diplomski studij socijalnog rada

Barbara Domjanović

**STAVOVI POLICIJSKIH SLUŽBENIKA PREMA
MLADIM POČINITELJIMA KAZNENIH I
PREKRŠAJNIH DJELA**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Marijana Majdak

Zagreb, 2023.

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Mladi počinitelji	2
1.2. Kaznena i prekršajna djela mladih počinitelja u Republici Hrvatskoj	3
1.3. Sustav sankcija za mlade počinitelje	5
1.4. Određenje stava i njegove odrednice	6
1.5. Povezanost stavova sa socio-demografskim obilježjima	9
1.6. Teorijske podloge	12
1.7. Stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima	14
2. CILJ, PROBLEM I HIPOTEZE	18
3. METODA	19
3.1. Uzorak	19
3.2. Postupak	22
3.3. Mjerni instrumenti	23
3.4. Obrada podataka	24
4. REZULTATI	24
4.1. Stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela	25
4.2. Neka dodatna obilježja sudionika	28
4.3. Stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela obzirom na spol, dob, stupanj obrazovanja, iskustvo pohađanja edukacije, čestinu susretanja s mladim počiniteljima te roditeljski status sudionika	29
5. RASPRAVA	31
5.1. Ograničenja istraživanja	38
5.2. Uloga socijalnih radnika u policijskom sustavu	40
6. ZAKLJUČAK	42
7. LITERATURA	45
PRILOZI	48

Stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela

Sažetak:

Stavovi određuju i oblikuju naša ponašanja, zaslužni su za usklađivanje ponašanja i kognicije. Iz pozitivnih stavova proizlaze altruistička ponašanja, a iz negativnih (stereotipi i predrasude) proizlaze destruktivna ponašanja.. Priklanjajući se teoriji kako stavovi utječu na naša ponašanja, mogu poslužiti kao dobar prediktor ljudskih ponašanja u određenim situacijama, a uz pretpostavku da ih je moguće mijenjati, dolazi se do zaključka da oblikovanjem stavova, možemo preoblikovati ljudska ponašanja. Policijski službenici igraju neminovno važnu ulogu u radu s mladim počiniteljima zbog čega je njihove stavove prema mladim počiniteljima važno ispitati kako bi se na vrijeme moglo prevenirati da potencijalno negativni stavovi postanu destruktivna i negativna ponašanja.

Sukladno tome, ovo istraživanje je za cilj imalo ispitati stavove policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela te razlike u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima obzirom na neka socio-demografska obilježja samih sudionika. U istraživanju je sudjelovalo 160 policijskih službenika zaposlenih u različitim postajama na području Brodsko-posavske županije. Istraživanje se provelo na prigodnom uzorku, metodom anketnog upitnika. Rezultati pokazuju da su stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela usmjereni prema višim vrijednostima, odnosno pozitivnim vrijednostima. Rezultati o razlikama prema socio-demografskim podacima su pokazali kako se stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima razlikuju ovisno o njihovoj dobi, godinama radnog staža i roditeljskom statusu, pri čemu stariji policijski službenici, oni s duljim radnim stažem i oni koji jesu roditelji, imaju pozitivnije stavove nego mlađi policijski službenici, oni s kraćim radnim stažem i koji nisu roditelji.. Međutim, nisu pronađene razlike u stavovima obzirom na spol, stupanj obrazovanja, iskustvo pohađanja edukacije vezane za mlade i čestinu susretanja s mladim počiniteljima.

Ključne riječi: stavovi, policijski službenici, mladi počinitelji, kaznena i prekršajna djela

Attitudes of police officers toward young perpetrators of criminal and misdemeanor offenses

Abstract:

Attitudes determine and shape our behaviors, they are responsible for harmonizing behavior and cognition. Positive attitudes lead to altruistic behavior, and negative ones (stereotypes and prejudices) lead to destructive behavior. Adhering to the theory that attitudes influence our behavior, they can serve as a good predictor of human behavior in certain situations, and with the assumption it's possible to change them, we come to the conclusion that by shaping attitudes, we can reshape human behavior. Police officers play an unavoidably important role while working with young offenders, which is why it's important to examine their attitudes toward young offenders in order to prevent potentially negative attitudes becoming destructive and negative behaviors.

Accordingly, the aim of this research was to examine the attitudes of police officers toward young perpetrators of criminal and misdemeanor offenses and the differences in the attitudes of police officers toward young offenders with regard to some socio-demographic characteristics of the participants themselves. 160 police officers employed in different police stations in Brod-Posavina County participated in the research. The research was conducted on a convenient sample, using the survey questionnaire method. The results show that attitudes of police officers toward young perpetrators of criminal and misdemeanor offenses are directed toward higher values, i.e. positive values. The results on the differences according to sociodemographic data show that attitudes of police officers toward young offenders differ according to their age, years of service and parental status, whereby older police officers, those with longer service experience and those who are parents, have more positive attitudes than younger police officers, those with shorter service experience and those who are not parents. However, no differences were found in attitudes regarding gender, level of education, experience of attending education related to young people and frequency of encounters with young offenders.

Key words: attitudes, police officers, young perpetrators, criminal and misdemeanor offenses

Izjava o izvornosti

Ja, Barbara Domjanović pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: *Barbara Domjanović, v.r.*

Datum: 10.10.2023.

1. UVOD

Unatoč statističkim pokazateljima koji govore u prilog blagom smanjenju broja činjenja kaznenih i prekršajnih djela od strane mladih osoba, interes o ovoj tematici raste sve više. Osim što se piše i govori o mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela, nerijetko se spominju i stručnjaci koji rade s mladim počiniteljima ili imaju doticaja s istima. Policijski službenici neosporno potpadaju pod profesiju koja se gotovo svakodnevno susreće s mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela. Policijska postupanja su često prvi korak u postupanju s mladim počiniteljima nakon počinjena određenog kaznenog ili prekršajnog djela. Ponekad, su oni ne samo prve osobe s kojima se mladi počinitelji susreću, nego i jedine. Upravo zbog navedenoga, iznimno je važan policijski način postupanja prema njima (Goodrich i sur., 2014). Obzirom da se policijski službenici susreću s mladima koji čine kaznena i prekršajna djela, jasno je da o njima posjeduju određene stavove. Stavovi se mogu definirati kao procjena predmeta mišljenja (Bohner i Dickel, 2011), a kao takvi se uče i utječu na naša ponašanja. Moglo bi se stoga zaključiti da su naša ponašanja oblikovana našim stavovima koji mogu biti pozitivni i negativni, što znači da iz njih mogu proizaći kako pomagačka, tako i destruktivna ponašanja (Rathus, 2000). Slijedom toga se može reći kako bi se poznavanjem nečijih stavova o određenim predmetima mišljenja, mogla predvidjeti ponašanja istih. Primjenjujući izloženo na policijske službenike i mlade počinitelje kao objekt njihova stava, može se reći kako bi istraživanje o stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela moglo doprinijeti i razumijevanju njihova ponašanja i postupanja prema njima. Nažalost, do danas postoji samo nekolicina stranih istraživanja koja su se bavila ovom tematikom, dok je od domaćih provedeno samo jedno slično istraživanje u svrhu izrade diplomskog rada. Različito od toga, brojna su istraživanja provedena na temu stavova mladih prema policijskim službenicima. Za bolje razumijevanje odnosa i postupanja jednih prema drugima, važno je istražiti i stavove policijskih službenika prema mladim počiniteljima jer i taj aspekt jednako doprinosi razini kvalitete komunikacije među njima, a može i znatno oblikovati životni put i daljnje ponašanje mladih počinitelja. Takva istraživanja bi svakako

doprinijela edukaciji policijskih službenika, njihovom radu i ukupnom odnosu prema mladim počiniteljima.

Interes za istraživanje ove tematike proizlazi iz nedovoljne istraženosti o postupanju i stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela uopće, ali posebice i interesa za ispitivanjem potencijalnih razlika u stavovima obzirom na neka socio-demografska obilježja policijskih službenika. Tako će se ovaj rad baviti ispitivanjem stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela, ali i ispitivanjem razlika u njihovim stavovima obzirom na određena socio-demografska obilježja policijskih službenika koje će biti navedena u tekstu i problemima istraživanja.

1.1. Mladi počinitelji

Iako ne postoji univerzalno shvaćanje pojma mladih pa tako ni jedna univerzalno prihvaćena definicija mladih i mladosti, često korištena definicija je ona Ujedinjenih naroda. Tako Ujedinjeni narodi pod pojmom mladih smatraju osobe u dobi od petnaest do dvadeset i četiri godine (UN). Razne zemlje diljem svijeta imaju drugačije definicije mladosti koje većinom ovise o kulturi, povijesti tog društva, institucijama, ekonomiji i politici određene zemlje (UN). Kako navodi UN, u mnogim zemljama se "završetak" mladosti smatra dobi u kojoj osobe dobivaju jednaki tretman prema zakonu, odnosno kada postaju punoljetne, što je najčešće dob od osamnaest godina.

Obzirom da se ovo istraživanje bavi pitanjem stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima, potrebno je razjasniti koju dobnu skupinu će obuhvaćati pojam *mladih počinitelja*. Tako će se za potrebe ovog istraživanja mladim počiniteljima smatrati ona dobna skupina koja je obuhvaćena definicijom iz Zakona o sudovima za mladež. U Zakonu o sudovima za mladež (NN 126/19), maloljetnikom se smatra osoba koja je u vrijeme počinjenja kaznenog/prekršajnog djela imala navršenih četrnaest godina, ali ne osamnaest, dok se mlađim punoljetnikom smatra osoba koja jest navršila osamnaest, ali nije dvadeset i jednu godinu. Taj raspon dobi za mlađe punoljetne osobe uveden je u hrvatsko zakonodavstvo još 1959. godine (Petranović, 1999). Važno je pri tome naglasiti da

Zakon o sudovima za mladež dob osobe veže za vrijeme počinjenja djela, a ne vrijeme suđenja. Dakle, objekt na koji se ovo istraživanje odnosi su mlade osobe u dobi od četrnaest do dvadeset i jednu godinu, konkretnije, ispituju se stavovi policijskih službenika prema počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela upravo tih dobnih skupina.

Kovčo Vukadin (2009) govori kako je dob konstantna kriminološka varijabla jer neovisno o drugim aspektima poput spola, rase ili socijalnog statusa, ustaljeno je da ljudi čine manje kaznenih djela s odrastanjem. S druge strane, postoje i oprečna mišljenja gdje se smatra kako se početno činjenje kaznenih djela ne mora vezati za mladost jer je česta pojava i da se prva kaznena djela počine u odrasloj dobi. Međutim, činjenje kaznenih djela u ranijoj dobi predstavlja veliki rizični čimbenik za razvoj ustaljenog obrasca delinkventnog ponašanja kasnije (Kovčo Vukadin, 2009). Upravo zbog specifičnosti dobi i okolnosti koje se vezuju uz razvojne aspekte mladih osoba koje čine kaznena djela, postavlja se pretpostavka da će policijski službenici drugačije reagirati na počinitelje tih dobnih skupina, nego li na ostale počinitelje. Zbog tog razloga, ovaj rad je usmjeren na ispitivanje stavova policijskih službenika samo prema mladim počiniteljima.

Mladi koji čine kaznena i prekršajna djela u većini zemalja imaju i pravo "uživanja" drugačijeg tretmana u kaznenopravnom sustavu jer se delinkvencija u toj dobi smatra odrazom upravo dobi i procesa odrastanja, odnosno nepromišljenosti, nezrelosti, manjka iskustva, potrebe za dokazivanjem te vršnjačkog pritiska, zbog čega je tretman i sustav sankcija prema njima drugačiji (Kovčo Vukadin, 2009).

1.2. Kaznena i prekršajna djela mladih počinitelja u Republici Hrvatskoj

Prijavljene, optužene i osuđene maloljetne osobe od 2000. do 2022.

	PRIJAVLJENE		OPTUŽENE		OSUĐENE	
	Ukupno	ženske osobe	Ukupno	ženske osobe	ukupno	ženske osobe
2000.	2 375	163	1 108	51	787	41

2003.	2 909	210	1 160	67	875	53
2006.	2 830	199	1 212	59	974	48
2009.	3 188	247	1 238	66	987	54
2012.	3 113	246	778	47	626	40
2015.	1 739	188	492	37	420	41
2018.	1 196	145	347	41	302	34
2021.	1 000	122	297	47	264	44
2022.	1055	139	327	31	274	24

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2020., 2023.

Iz Tablice 1.2. je vidljivo kretanje prijavljenih, optuženih i osuđenih maloljetnih osoba za počinjenje kaznenih djela u zadnjih dvadesetak godina u RH. Statistika za činjenje kaznenih djela se prati za maloljetne i punoljetne osobe, no DZS ne razdvaja mlađe punoljetne osobe od ostalih punoljetnih osoba pa su se podaci zbog toga prikazali samo za maloljetne osobe koje svakako čine dio mladih počinitelja definiranih u ovom radu.

Može se zamijetiti da je kretanje ukupnog broja činjenja kaznenih djela od strane maloljetnika u kontinuiranom padu te da djevojke čine značajnu manjinu kako u broju prijavljenih, tako i u broju optuženih i osuđenih maloljetnika za činjenje kaznenih djela (DZS 2020, DZS 2023). Međutim, u 2022. godini zamijećen je porast maloljetnika u svim kategorijama u odnosu na godinu ranije.

Kada je riječ o vrstama kaznenih djela, prema posljednjim podacima DZS iz 2022. godine, najviše počinjenih kaznenih djela je bilo protiv imovine, protiv života i tijela, osobne slobode, potom slijede ostala kaznena djela, kaznena djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, protiv javnog reda itd.

Podaci za ukupni kriminalitet punoljetnih osoba pokazuju kako je ukupni kriminalitet u 2022. godini u porastu za 1,9 % (DZS, 2023), što je sukladno i porastu kriminaliteta kod maloljetnika.

1.3. Sustav sankcija za mlade počinitelje

Zakon o sudovima za mladež jest poseban pravni propis kojim se uređuju odredbe za mlade počinitelje kaznenih djela (pod kojima se smatraju maloljetnici i mlađi punoljetnici) u materijalnom kaznenom pravu, odredbe o sudovima, kaznenom postupku i izvršavanju sankcija, ali i propisi o kaznenopravnoj zaštiti djece (Zakon o sudovima za mladež, NN 126/19). Zakon kao svrhu sankcija za mlade počinitelje navodi prvenstveno pružanje zaštite, brige, pomoći i nadzora kako bi se utjecalo na maloljetnikov odgoj, razvoj ličnosti i jačanje odgovornosti radi suzdržavanja ponovnog činjenja kaznenih djela (Zakon o sudovima za mladež, NN 126/19). Sankcije koje se mogu izreći maloljetnicima su maloljetnički zatvor, sigurnosne mjere te odgojne mjere (sudski ukor, posebne obveze, pojačana briga i nadzor, pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi, upućivanje u disciplinski centar, upućivanje u odgojnu ustanovu, upućivanje u odgojni zavod i upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu) (Zakon o sudovima za mladež, NN 126/19). Za mlađe punoljetne počinitelje primarno vrijede odredbe Kaznenog zakona i odredbe drugih zakona RH, a u slučaju ispunjena uvjeta iz čl. 105. ZSM-a, vrijede i odredbe koje vrijede za maloljetne počinitelje. Mladim punoljetnicima se tako mogu izreći odgojna mjera posebnih obveza, odgojna mjera pojačanog nadzora i kazna maloljetničkog zatvora, a ako mladi počinitelj nije navršio 21 godinu, može se izreći i odgojna mjera upućivanja u disciplinski centar te zavodska odgojna mjera (Zakon o sudovima za mladež, NN 126/19). Izrečena odgojna mjera može trajati najdulje do 23. godine života. Sud takve sankcije izriče samo onda kada su vrsta kaznenog djela i način izvršenja u velikoj mjeri odraz životne dobi te kada postoji uvjerenje da će se svrha sankcija postići odgojnim mjerama ili maloljetničkim zatvorom. Zbog navedenoga, sud u svakom slučaju posebno analizira okolnosti i donosi odluku o primjeni pravnih propisa (Carić, Pleić, Radić, 2020). Također, kod takve odluke procjenjuje se ne samo kd i način počinjenja, nego i ličnost počinitelja te njegove životne okolnosti pri čemu počinjenje kd mora biti odraz nedovoljne i nedovršene emocionalne i socijalne zrelosti (Carić, Pleić, Radić, 2020). Prema podacima koje su analizirale Carić i sur. (2020), udio mlađih punoljetnika u ukupnom broju punoljetnih počinitelja je uglavnom konstantan te iznosi oko 11%. Podaci koje su pronašle iste

autorice, govore kako u gotovo 90% slučajeva izricanja sankcija mladim punoljetnicima, sudovi izriču sankcije Općeg kaznenog zakona što govori o tome da sudovi ne tako često, kako se o tome govori u teoriji, pronalaze ispunjenje uvjeta za primjenu Zakona o sudovima za mladež na mlade punoljetnike (Carić, Pleić, Radić, 2020). Takvi podaci se potencijalno mogu objasniti zasićenošću medijskog prostora delinkvencijom mladih, gdje dolazi do površnih i statistički nepotkrijepljenih analiza i teorija o promjenama delinkventnih ponašanja te povećanja istih, a što dovodi do negativne reakcije javnosti i pitanja potrebe strožeg kažnjavanja mladih počinitelja (Kovčo Vukadin, 2009). Sve zajedno, pogoduje stvaranju i održavanju negativnih stavova prema mladim počiniteljima.

1.4. Određenje stava i njegove odrednice

Izraz "stav" prvi je upotrijebio Jung (Jung 1923, prema Albarracin i Shavitt, 2018) kako bi opisao spremnost na odgovor, kada je pisao o psihološkim tipovima (Bohner i Dickel, 2011). Postoje brojne definicije stavova od kojih se svaka razlikuje u svojim detaljnijim razradama, dok su se u osnovi svi istraživači slažu s temeljnom definicijom kako stavovi označavaju procjenu predmeta mišljenja (Bohner i Dickel, 2011). Ono prema čemu se autori najčešće razlikuju pri definiranju stavova jest mjera slaganja s činjenicom da su stavovi stabilni i pohranjeni u našoj memoriji (Bohner i Dickel, 2011). Mišljenje o tome može li se stav mijenjati ovisi koja teorija će biti prihvaćena u tom objašnjenju. Tako je moguće na stavove gledati kao kristalizirane u našim sjećanjima, kao fiksiranu memoriju trajno pohranjenu za potencijalne buduće potrebe pri čemu takvo mišljenje dovodi da su promjene stavova teško objašnjive (Albarracin i Shavitt, 2018). S druge strane, kada se o stavovima promišlja kao konstruiranima na temelju trenutnih, privremenih razmatranja, kao primjerice na temelju raspoloženja u određenom trenutku, na stavove se gleda kao uvijek promjenjive (Albarracin i Shavitt, 2018). Iako se na stavove gleda kao vrlo osobne i privatne, "unutarnje" komponente čovjeka koje su gotovo nepromjenjive, i oni su pod utjecajem ljudi oko nas, odnosno socijalni utjecaj dopire i do njih, što znači da ih je moguće mijenjati zbog vlastitih razmatranja, ali i pod utjecajem društva zbog prisustva, gledanja ili slušanja drugih oko nas (Aronson i sur., 2005).

Ipak, najvjerojatnije je da se stavovi dijelom temelje na pamćenju i "fiksiranoj memoriji", a dijelom se konstruiraju u hodu (Albarracin i sur., 2005, prema Albarracin i Shavitt, 2018). Takav model omogućuje razumijevanje i stabilnosti stavova, ali i njihove promjene.

Nadalje, kod stavova i uvjerenja koja su u skladu s vrijednostima osobe, česta je pojava javljanja obrambenih procesa kako bi se zaštitili vlastiti stavovi, posebice jer su ljudi skloni postavljanju visokih ljestvica za dokaze koji bi opovrgnuli njihova utemeljena stajališta i stavove (Hart i sur., 2009, prema Albarracin i Shavitt, 2018). Postoji pretpostavka da su jaki stavovi stabilniji u različitim situacijama i tijekom vremena te se lako i dosljedno "prizivaju iz sjećanja", dok su slabiji manje dostupni u sjećanju te su zbog toga podložniji utjecajima konteksta (Bohner i Dickel, 2011). Snažnu ulogu u očuvanju stavova također imaju vrijednosti, ciljevi, emocije, evaluacije određenih procesa, životni vijek, razvojni aspekti, vremenski i prostorni kontekst u kojem su nastali te proces uvjeravanja (Albarracin i Shavitt, 2018). Abraham Tesser (Tesser, 1993, prema Aronson i sur., 2005) je smatrao kako su stavovi nekim dijelom vezani uz gene, međutim, neosporno je da socijalna iskustva imaju važnu ulogu u nastanku stavova.

Stavovi se sastoje od tri dijela: emocionalne komponente (čine ju emocionalne reakcije prema objektu), spoznajne komponente (čine ju misli i vjerovanja o objektu) te ponašajne komponente (čine ju postupci i vidljiva ponašanja prema objektu) (Aronson i sur., 2005). Oni mogu biti više zasnovani na jednoj komponenti, nego na druge dvije pa se prema tome u literaturi mogu razlikovati spoznajno zasnovani stavovi, emocionalno zasnovani stavovi i ponašajno zasnovani stavovi.

Spoznajno zasnovani stavovi se odnose na one stavove koji su zasnovani na vjerovanjima i procjeni o objektu stava, a svrha je da se odrede prednosti i nedostaci samog objekta (Aronson i sur., 2005). Upravo to nam služi kako bismo mogli odrediti je li određeni objekt dostojan naše pažnje i truda.

Emocionalno zasnovani stavovi ne podliježu objektivnoj analizi prednosti i nedostataka, nego se temelje na emocijama i vrijednostima (npr. religiozna i moralna uvjerenja), a funkcija je potvrđivanje temeljnog sustava vrijednosti (Aronson i sur., 2005). Oni nisu rezultat racionalnog razmatranja, njima ne upravlja logika te su često vezani za sustav vrijednosti što dovodi do toga da pokušaji njihova mijenjanja

potencijalno ugrožavaju vrijednosni sustav osobe (Aronson i sur., 2005). To se može objasniti primjerom kako ponekad možemo imati pozitivne osjećaje prema nekome, iako o istoj osobi imamo negativno mišljenje, a to se događa upravo zbog emocionalno zasnovanih stavova. Još bolji primjer koji navode Aronson i sur. (2005) jest fenomen glasovanja za kandidata koji nam je simpatičan i prema kome nešto osjećamo, bez obzira na njegovu politiku i način upravljanja. Za sve takve situacije, zaslužni su emocionalno zasnovani stavovi.

Ponašajno zasnovani stavovi proizlaze iz opažanja vlastitih ponašanja prema objektu. Oni nastaju kada ljudi ne znaju što osjećaju prema nekom objektu sve dok ne uvide kako se ponašaju prema njemu (Aronson i sur., 2005). Stavovi na temelju vlastitih ponašanja nastaju uglavnom u situacijama kada je prvotni stav neodređen ili slab.

Važno je napomenuti kako će se ovo istraživanje baviti svim trima sastavnicama stava.

Stavovi se uče i utječu na naša ponašanja, što znači da iz njih mogu proizaći kako pomagačka, tako i destruktivna ponašanja (Rathus, 2000). Oni su tako zaslužni i za usklađivanje našeg ponašanja i kognicije pa se može zaključiti da je ponašanja moguće predviđati na temelju stavova. Tako bi se primjerice ovim istraživanjem, ispitujući stavove policijskih službenika prema mladim počiniteljima, moglo doprinijeti i saznanjima o njihovim potencijalnim ponašanjima prema mladim počiniteljima, a što bi kasnije moglo omogućiti daljnja istraživanja i stvaranje edukativnih programa.

Nadalje, spontana ponašanja se mogu predvidjeti na temelju stavova samo ako su stavovi jako pobudljivi, odnosno pobudljiviji stavovi će omogućiti predviđanje spontanijih ponašanja jer ljudi razmišljaju o svojim stavovima kada se od njih traži da djeluju, a kada je pobudljivost mala, stav sporije "pada na pamet" te su ponašanja određenija situacijom (Aronson i sur., 2005). S druge strane, planirana ponašanja su ona o kojima ljudi unaprijed razmišljaju, a specifični stavovi o određenim objektima omogućuju predviđanje takvih ponašanja (Aronson i sur., 2005).

Osvrćući se na tematiku ovog istraživanja, moralni i etički standardi postupanja policijskih službenika zapisani su u etičkom kodeksu policijskih službenika, gdje se

između ostalog, od policijskih službenika očekuje poštivanje jednakosti pred zakonom, profesionalnost, stručnost, služenje ljudima, zaštita slabijih pred jačima (Bratković, 2015). Međutim, iako je većina policijskih postupaka predvidiva i učinjena prema unaprijed zadanim aspektima, dokazano je da emocije i stres utječu na situacijske procjene policijskih službenika kada je riječ o primjeni sile (Jozić i sur., 2020). Određeni treninzi poboljšavaju situacijsku svjesnost, situacijsko odlučivanje, uravnoteženost i kontrolu te se primjenom takvih treninga omogućuju predviđanja potencijalnih napada i opasnost (Jozić i sur., 2020). Upravo zbog navedenog, može se zaključiti kako je velik dio policijskih ponašanja planiran, a planirana ponašanja je moguće predvidjeti na temelju specifičnih stavova. Obzirom da se policijski službenici neminovno susreću s mladima koji čine kaznena i prekršajna djela, može se zaključiti da policijski službenici posjeduju određene stavove o njima po kojima je moguće predvidjeti njihova ponašanja kada se nađu u susretu s mladim počiniteljima. No, tu se može postaviti i pitanje, što ako su njihovi stavovi o mladim počiniteljima slabiji te u situaciji susreta s njima nadvladaju emocije i stres, kako onda razumjeti njihove stavove i predvidjeti ponašanje policijskih službenika? Upravo zbog toga, ispitivanje stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima, znatno bi doprinijelo i razumijevanju njihova ponašanja prema njima.

1.5. Povezanost stavova sa socio-demografskim obilježjima

Nakon pregleda komponenti stavova i povezanosti stavova s ponašanjima, postavlja se pitanje jesu li i kako stavovi povezani s određenim socio-demografskim obilježjima. Konkretno za ovo istraživanje, važno je dati objašnjenja zašto se ispituju razlike u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela, obzirom na spol, dob, stupanj obrazovanja, radni staž, edukaciju, čestinu susreta s mladim počiniteljima te roditeljstvo.

Spol

Kako bi se pojasnilo zbog čega se ispituju razlike u stavovima obzirom na spol, pronađena su neka istraživanja koja govore o razlikama u stavovima prema određenoj skupini društva obzirom na spol. Većina istraživanja je pokazala kako su

žene te koje imaju pozitivnije i liberalnije stavove nego muškarci (Applegate i sur., 2002; Ferguson i Ireland, 2006, prema Marković, 2021; Hurwitz i Smithey, 1998; Marković, 2021). Kada je stav prema određenoj skupini negativan, riječ je o predrasudama. Pri tome, na ponašajnoj razini dolazi do izbjegavanja, agresivnog ponašanja i diskriminacije (Rathus, 2000). Stoga se može zaključiti da su za diskriminativna ponašanja jedne skupine prema drugoj, zaslužni upravo stavovi, što bi moglo značiti da bi se policijski službenici mogli ponašati diskriminirajuće i nasilnije prema mladim počiniteljima nego policijske službenice. Takve rezultate pokazali su i Cunha i sur. (2021) dobivši nalaze da su službenice iskazivale pozitivnije stavove prema počiniteljima te da su liberalnije prema gledištu potrebe za rehabilitacijom počinitelja, nego li su to policijski službenici. Ipak, nađena su i istraživanja u kojima muškarci iskazuju pozitivnije stavove nego žene (Lotar i sur., 2010; Katalenac, 2016). Tako su Lotar i sur. (2010) u svom istraživanju dobili rezultate koji pokazuju da žene imaju negativniji stav na ponašajnoj i emocionalnoj komponenti dok se na kognitivnoj komponentni nije pokazala značajna razlika između muškaraca i žena prema počiniteljima kaznenih djela. Iz navedenog se može zaključiti kako uistinu postoje razlike u stavovima prema određenim skupinama društva obzirom na spol, ali da nalazi nisu u potpunosti konzistentni. Upravo zbog toga, u ovo istraživanje uključeno je i pitanje razlike u stavovima obzirom na spol policijskih službenika.

Zanimljiv podatak osobno je iznio i policijski službenik PU Brodsko-posavske prilikom razgovora o provođenju istraživanja za ovaj diplomski rad. Naime, policijski službenik je rekao kako su prema njegovom dugogodišnjem iskustvu iz prakse, policijske službenice "gore" nego policijski službenici prema mladim počiniteljima. Objasnio je kako pod time misli da službenice imaju negativnije stavove prema mladim počiniteljima, da ih više i strože kažnjavaju, postoji manje "gledanja kroz prste" prilikom zaticanja mladih u činjenju prekršaja i kaznenih djela te da ne žele iskazivati razumijevanje ili suosjećanje za mlade počinitelje.

Stupanj obrazovanja i edukacije

Kada je riječ o stupnju obrazovanja i edukacijama, može se dati podatak istraživanja Melvina i sur. (1985) gdje su dobili rezultate koji su pokazali kako policijski

službenici imaju značajno negativnije stavove prema činiteljima kaznenih djela, nego studenti, članovi zajednice, zatvorski službenici i stručnjaci koji rade na rehabilitaciji počinitelja, što govori u prilog tome da osobe s više obrazovanja imaju pozitivnije stavove prema počiniteljima kaznenih djela. Osim negativnijih stavova, u navodu rezultata nekoliko istraživanja, Cunha i sur. (2021) pokazali su kako policijski službenici imaju negativne stavove i prema rehabilitaciji i tretmanu počinitelja, odnosno češće smatraju da su takve osobe prijatnija zajednici, posebice ako odslužuju uvjetnu kaznu, za razliku od drugih skupina u društvu. Međutim, u vlastitom istraživanju Cunha i Goncalves iz 2017. godine, rezultati su pokazali kako policijski službenici s višim stupnjevima obrazovanja imaju manje pozitivne stavove prema počiniteljima, nego službenici s manjim stupnjem obrazovanja. Takav rezultat nije u skladu s prethodnim studijama koje govore u prilog tome da su obrazovaniji policijski službenici skloni pozitivnijim stavovima i manjim kažnjavanjima počinitelja (Cunha i Goncalves, 2017). Isti autori smatraju kako viša stručna sprema ne znači ujedno da su ti policijski službenici specijaliziraniji ili da imaju više znanja o zakonu i počiniteljima (posebice jer viši stupanj obrazovanja ne znači da je ono specijalizirano, možebitno da je ono i opće naravi), nego da je utjecaj obrazovanja na stavove moguće povezati i s utjecajem uključenosti u posao, percepcije kriminala, većeg profesionalnog iskustva i slično, što sve zajedno ipak ne može potkrijepiti pretpostavku da obrazovanje uvijek liberalizira stavove prema počiniteljima.

Radni staž, čestina susreta s počiniteljima i dob

Nadalje, nadovezujući se na prethodno navedeno, može se dati i objašnjenje poveznice godina radnog staža i stavova policijskih službenika prema počiniteljima. Naime, pokazalo se kako policijski službenici s više godina radnog staža iskazuju pozitivnije stavove te da su pozitivniji prema rehabilitacijskim tretmanima počinitelja nego službenici s manje godina radnog staža (Cunha i Goncalves, 2017). Tako dobiveni rezultati se mogu objasniti činjenicom da se stavovi često izgrade na temelju iskustava i interakcije s dotičnom skupinom ljudi, a za što je važna osobna, individualna uključenost i osobno iskustvo kontakta kako bi osoba mogla izgraditi potpuno vlastiti stav. Također, Cunha i Goncalves (2017) su u svom istraživanju dobili rezultate koji su ukazali na negativnije stavove od strane mladih policijskih

službenika, za razliku od starijih dobnih skupina. Činjenicu negativnijih stavova prema počiniteljima od strane mladih policijskih službenika su objasnili nedovoljnim iskustvom kontakta s dotičnom populacijom, uslijed čega nisu mogli razviti vlastite stavove, nego se oni pretežito temelje na stereotipima i predrasudama koje su prethodno naučili.

Roditeljstvo

Cunha i Goncalves (2017) su pokazali još jedan zanimljiv podatak o poveznici socio-demografskih odrednica i stavova prema počiniteljima. Naime, nevjenčani policijski službenici, odnosno samci, iskazali su veće razine negativnih stavova prema počiniteljima, nego oni koji su u braku. Takav rezultat može se objasniti preuzimanjem novih uloga koje brak i roditeljstvo sa sobom donose, tj. uloge roditelja i supružnika. Te uloge zahtijevaju ne samo promjene na obiteljskom planu, nego i na društvenom. Sa sobom donose veću odgovornost, često veći prag tolerancije (posebice po pitanju stavova) te veću uključenost u zajednicu (Cunha i Goncalves, 2017). Veća tolerancija prema počiniteljima, od strane oženjenih policijskih službenika, može proizlaziti zbog veće privrženosti i širih društvenih veza koje proizlaze iz obiteljskog života, odnosno braka i roditeljstva koji zajedno stvaraju međuovisne sustave obaveza, uzajamnu podršku i nove perspektive i razumijevanja svijeta oko sebe (Cunha i Goncalves, 2017). Laički rečeno, moglo bi se zaključiti da brak i roditeljstvo liberaliziraju pojedince i omekšavaju njihove stavove prema počiniteljima, moguće zbog povećanja razine empatije i razumijevanja drugih, a koje se javljaju u obiteljskom načinu života.

1.6. Teorijske podloge

Kako bi se lakše objasnio smisao i razlog proučavanja stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela, dobro je dati teorijske podloge koje tome pripomažu. Slijedi prikaz tri različite teorije.

Teorija međugrupnog kontakta jedna je od teorija koja nastoji objasniti smanjenje predrasuda (negativnih stavova) između članova različitih skupina (Pettigrew, 1998).

Prema toj teoriji, kontakt s pripadnicima određene skupine jedan je od najboljih načina za smanjenje predrasuda prema toj skupini. Ako dvije različite skupine dolaze u interakciju, pretpostavlja se da imaju priliku komunicirati, razumjeti se i cijeliti različita stajališta. Kao rezultat toga, predrasude se smanjuju. Ispravno vođena interakcija bi mogla smanjiti negativne stavove, odnosno predrasude. No, ako članovi skupina situacije kontakta koriste za razmjenu uvreda, svađe, fizičko nasilje i diskriminaciju, tada se negativni stavovi neće smanjiti (Pettigrew, 1998). Da se postignu pozitivni učinci kontakta, potrebno je da su pripadnici i jedne i druge skupine ravnopravnog statusa, da imaju jednak cilj, surađuju te imaju podršku vlasti, zakona ili običaja (Pettigrew, 1998). Ono što ova teorija još navodi kao mogućnost smanjenja negativnih stavova jednih prema drugima jest i učenje, odnosno spoznavanje novih informacija o "toj drugoj skupini" te imanje kontakta s njom (Pettigrew, 1998). Ova teorija bi mogla dati objašnjenje postojanja pozitivnih ili negativnih stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima (ovisno o tome poznaju li navedenu tematiku te jesu li kada bili educirani o njoj, kao i postojanje ispravno vođene interakcije prilikom susreta ove dvije skupine) te dati doprinos za stvaranje edukativnih programa o mladima i s mladima, za policijske službenike kako bi se moglo doprinijeti njihovom boljem razumijevanju osobina i specifičnosti mladih osoba te stvaranju pozitivnih stavova o njima.

Nadalje, *atribucijska teorija* Fritza Heidera govori o tome kako ljudi pokušavaju razumjeti ponašanje drugih ljudi sastavljajući informacije dok ne dođu do sebi razumnog objašnjenja (Aronson i sur., 2005). Zaključivanje o ponašanju neke osobe se može temeljiti na unutarnjim atribucijama (stavovi promatrane osobe, karakter, osobine ličnosti) ili na temelju vanjskih atribucija (nešto izvanjsko, vezano za samu situaciju u kojoj se osoba nalazi) pri čemu unutarnje atribucije uglavnom dovode do negativnih stavova o osobama, a vanjske atribucije do pretežito neutralnih dojmova jer smo ponašanja određene osobe pripisali situaciji, a ne njoj samoj što bi značilo da se o samoj osobi nije stvorio nikakav dojam (Aronson i sur., 2005). Ova teorija bi mogla dati objašnjenje zbog čega policijski službenici imaju određen (više pozitivan ili više negativan) stav prema mladim počiniteljima kaznenih djela, na temelju toga čemu pripisuju određena ponašanja mladih počinitelja. Uz to, važno je naglasiti kako

su prema ovoj teoriji stavovi izrazito individualno stvoreni jer nastaju vlastitom percepcijom određenog objekta.

Posljednje, *teorija planiranog ponašanja* Iceka Ajzena i Martina Fishbeina daje vrlo dobar opis kako stavovi omogućuju predviđanje namjernih ponašanja. Teorija je razvijena kako bi se objasnilo što utječe na namjeravano i stvarno ponašanje pojedinca (Ishoy, 2016). Namjeravano i stvarno ponašanje predviđaju se radom tri elementa. To su stav osobe prema određenom specifičnom ponašanju, subjektivne norme i percipirani stupanj kontrole nad ponašanjem (Aronson i sur., 2005). Prvo, stav osobe prema točno određenom specifičnom ponašanju može predvidjeti to ponašanje (Aronson i sur., 2005). Kada osoba neko ponašanje doživljava kao pozitivno, vjerojatnost je da će se u njega uključiti, dok je malo vjerojatno da će izvesti ponašanja koja smatra negativnima (Ishoy, 2016). Drugo, subjektivne norme se mogu objasniti kao društveni pritisci da se djeluje na određeni način, odnosno vjerovanja ljudi o tome kako njima bliske osobe gledaju na određena ponašanja (Aronson i sur., 2005). Teorija planiranog ponašanja predviđa da jači društveni pritisci daju veću vjerojatnost da će se osoba upustiti u određeno ponašanje (Ishoy, 2016). Treći element je percipirana kontrola ponašanja. Ovaj element govori o tome koliko je snažno uvjerenje osobe da je sposobna izvršiti određeno ponašanje, odnosno, ako je osoba uvjerenja da je određeno ponašanje teško izvesti, tada neće formirati snažnu namjeru za takvo ponašanje i suprotno (Aronson i sur., 2005). Navedeni elementi djeluju usklađeno kako bi oblikovali namjere osobe da izvede određeno ponašanje koje predviđa stvarno ponašanje (Ishoy, 2016). Slijedom toga, može se zaključiti kako se ispitivanjem stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela mogu predviđati njihova ponašanja prema tim mladima u situacijama njihova međusobna kontakta.

1.7. Stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima

Pri proučavanju interakcije policije i mladih, važno je uzeti u obzir kako stavove policijskih službenika, tako i stavove mladih počinitelja jer i jedni i drugi imaju podjednaku ulogu u procesu interakcije i njezin konačni ishod (Goodrich i sur.,

2014). Nažalost, rijetka su istraživanja koja su ispitivala stavove policijskih službenika prema mladim počiniteljima. Od domaćih istraživanja pronađeno je samo jedno istraživanje provedeno u svrhu izrade diplomskog rada, dok je stranih tek nekolicina. Za razliku od toga, brojna su istraživanja o tome kakve stavove imaju mladi prema policiji (Dirikx i sur., 2012; Foster i Jones 2022; Harris i Jones 2020; LaMotte i sur., 2010; Razum i sur., 2015). Iz navedenog je vidljiv kontinuirani interes za tematiku stavova mladih prema policiji, dok je obrnuto neistraženo. Naravno, bitno je znati i kako mladi počinitelji reagiraju na policiju jer razumijevanje mladih od strane policije barem djelomično utječe na reakcije policijskih službenika na mlade počinitelje (Richards, 2020). Richards (2020) navodi kako je važno razumijevanje načina na koji policija razmišlja o počiniteljima, a posebno o mladim počiniteljima jer stavovi prediktiraju ponašanja, odnosno postupanja. Policijski službenici se često žale kako mladi ljudi imaju lošiju percepciju o njima te da to stvara prepreku između policije i mladih, a što nerijetko dolazi od strane roditelja koji prikazuju svojoj djeci policiju kao nešto strašno i katkad negativno (Richards, 2020). Dobro je spomenuti kako policijski službenici smatraju kako je mala vjerojatnost da će zakon biti prekršen ako mladi imaju izražen osjećaj poštovanja i legitimiteta policijskih službenika. Što također govori u prilog tome da bolji odnosi između policije i mladih mogu doprinijeti manjim delinkventnim aktivnostima, odnosno većem poštovanju zakona (Richards, 2020).

Goodrich i sur. (2014) u svom istraživanju pod nazivom *Evaluation of a Program Designed to Promote Positive Police and Youth Interactions* zaključuju kako čimbenik koji može dovesti do negativnih stavova i ponašanja policije prema mladima jest često samo ponašanje mladih tijekom interakcije policija – mladi. Na čemu je izuzetno potrebno raditi. Autori naglašavaju veliku važnost stavova i ponašanja policijskih službenika prema mladim počiniteljima jer su oni često prve osobe s kojima se mladi počinitelji susreću nakon počinjena određenih kaznenih i prekršajnih djela. Tako Richards (2020) u svome istraživanju govori kako su edukacije za policijske službenike na tematiku mladih, adolescencije te etiologije kriminalnog ponašanja izuzetno bitne jer je velika vjerojatnost da će poboljšati policijsku percepciju mladih, ali i interakciju mladih i policije. To mogu potvrditi i rezultati istraživanja LaMotte i sur. (2010) koji su pokazali kako su znanje o razvoju

adolescenata i promjena u stavovima policije prema mladima doista povezani. Ono što je ključno u ovom istraživanju jest činjenica da su se stavovi službenika promijenili u pozitivnijem smjeru nakon obuke o adolescenciji i mladima.

Da su i mladi spremni na sudjelovanje u edukacijama i učenje o policijskim postupanjima, potvrđuju Anderson i sur. (2007) govoreći o tome kako velika većina mladih smatra sudjelovanje u *programima policije za rad s mladima* vrlo pozitivnim iskustvom te da uistinu mijenja stavove mladih prema policiji, što je bitan dio njihove međusobne interakcije.

Jedno novije istraživanje Fostera i sur. iz 2022. godine, pokazuje kako izravan i/ili posredni policijski kontakt može stvoriti negativne stavove prema policiji među mladima, a da takvi učinci ovise o vrsti policijskog zaustavljanja i vrsti stava policijskih službenika prema mladima. Što je još jedan dokaz o tome da izravan kontakt može utjecati na stvaranje ili promjenu stavova.

Kako pozitivni stavovi i ponašanja donose konstruktivne odnose, potvrđuje i istraživanje Browna i suradnika, iz 2009. čiji su rezultati pokazali kako su policijski službenici prema mladima iskazivali blaža ponašanja kada su mladi počinitelji prema njima iskazivali poštovanje, a kada su mladi počinitelji bili agresivni, i sami policijski službenici su prema njima iskazivali neprijateljske stavove. Rezultati su ukazali i na to da se policijski službenici dosta drugačije ponašaju prilikom susreta s mladim počiniteljima, nego s odraslima. Osim samog kontakta s mladim počiniteljima, u ovom istraživanju proučavan je i utjecaj policijskog znanja o adolescenciji i ponašanju mladih na policijske stavove prema njima. Pokazano je da policijski službenici koji nemaju znanja o mentalnom i emocionalnom razvoju mladih, više pripisuju ponašanja mladih negativnim namjerama i motivacijama, nego drugim čimbenicima. Što je ponovno važna smjernica za edukativne programe za policijske službenike.

Pitanje stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela od iznimne je važnosti obzirom na ranije spomenutu poveznicu između stavova i ponašanja. Velika je vjerojatnost da će se policijski službenici prema mladima ponašati obzirom na stavove koje o njima imaju, a kako bi se moglo predvidjeti kakvo će to ponašanje biti te je li ono primjereno, važno je provjeriti

kakvi su njihovi stavovi prema mladima koji čine kaznena i prekršajna djela. Navedeno je bitno upravo iz razloga što su policijski službenici najčešće prve osobe s kojima se mladi počinitelji susreću nakon počinjena određenih kaznenih i prekršajnih djela, a ponekad i jedine pa je iznimno bitan policijski način postupanja s njima (Goodrich i sur., 2014). Također, postavlja se i pitanje tretiraju li policijski službenici sve mlade jednako i je li njihov odnos prema mladima sličan njihovom odnosu prema odraslima.

Bitno je osvijestiti policijske službenike, ali i druge službe kako je važno da pristup prema mladim počiniteljima djeluje poticajno u smjeru promjene njihova ponašanja i pomoći da izađu iz kruga neprihvatljivih i delinkventnih ponašanja te postanu aktivni sudionici društva (Majdak i Kamenov, 2009). Velika opasnost i potencijalno negativni učinak mogu proizaći iz nepravilnog i neobazrivog pristupa prema mladim počiniteljima jer već i samim sustavom sankcija, mladi dobivaju etikete koje dovode do stigmatizacije u društvu i vode ka daljnjim predrasudama i stereotipima što nikako ne utječe pozitivno na život i razvoj mladih. Ako uz same sankcije postoji i loš pristup prema njima, to je dvostruko negativni učinak koji ima veće šanse za negativne posljedice po mlade počinitelje. Dob u kojoj se mladi počinitelji nalaze je iznimno osjetljiva na utjecaj okoline i stvaranje njihova samopouzdanja i izgradnje identiteta, a upravo na navedeno veliki učinak imaju stavovi i percepcija okoline koja se gradi prema njima (Majdak i Kamenov, 2009). Stvorenim predrasudama i negativnim pristupima prema mladim počiniteljima, društvo im može činiti samo još gore, stvarajući začarani krug iz koga je teško izaći. Važno je u rad s mladim počiniteljima uključivati i pomagačke struke kako bi se njihov cjelokupan tretman proveo na što ispravniji i pozitivniji način.

Pozitivna implikacija ovakvih istraživanja bi mogla donijeti uvođenje edukacijskih programa za policijske službenike kako bi bolje razumjeli tematiku adolescencije, razvoja mladih osoba i njihovih postupaka. Također, moguće suradnje sustava policije i školstva, odnosno drugih profesija s kojima se susreću i mladi, ali i policija. Sve zajedno bi doprinijelo dobroj interakciji mladih i policije te pozitivnim stavovima jednih o drugima.

2. CILJ, PROBLEM I HIPOTEZE

Cilj istraživanja je ispitati stavove policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela i utvrditi razlike u njihovim stavovima obzirom na socio-demografska obilježja.

Problemi:

1. Utvrditi razlike u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela obzirom na spol, dob, stupanj obrazovanja, pohađanje edukacije o mladim osobama, čestinu susreta s mladim počiniteljima te roditeljski status sudionika.
2. Utvrditi postoji li povezanost između stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela i duljine radnog staža sudionika.

Hipoteze:

H1a: Očekuje se da će se stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela statistički značajno razlikovati obzirom na spol sudionika, pri čemu će policijski službenici imati pozitivnije stavove, a policijske službenice negativnije stavove prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela.

H1b: Očekuje se da će se stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela statistički značajno razlikovati obzirom na dob sudionika, pri čemu će mlađi policijski službenici imati negativnije stavove od starijih.

H1c: Očekuje se da će se stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela statistički značajno razlikovati obzirom na stupanj obrazovanja, pri čemu će policijski službenici s višim stupnjem obrazovanja imati pozitivnije stavove, nego oni s nižim stupnjem obrazovanja.

H1d: Očekuje se da će se stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela statistički značajno razlikovati obzirom na pohađanje edukacije o mladim osobama, pri čemu će policijski službenici s iskustvom pohađanja edukacija imati pozitivnije stavove, nego oni bez iskustva pohađanja edukacija.

H1e: Očekuje se da će se stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela statistički značajno razlikovati obzirom na čestinu susreta sudionika i mladih počinitelja, pri čemu će policijski službenici koji se češće susreću s mladim počiniteljima imati pozitivnije stavove od onih koji se rjeđe s njima susreću.

H1f: Očekuje se da će se stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela statistički značajno razlikovati obzirom na roditeljski status sudionika, pri čemu će policijski službenici koji jesu roditelji, imati pozitivnije stavove, nego oni koji nisu roditelji.

H2: Očekuje se da će postojati statistički značajna povezanost između stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela statistički i duljine radnog staža sudionika, pri čemu će policijski službenici s duljim radnim stažem imati pozitivnije stavove, a policijski službenici s kraćim radnim stažem imati negativnije stavove prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela.

3. METODA

3.1. Uzorak

Za potrebe ovog istraživanja korišten je prigodni uzorak. Glavni kriterij prilikom odabira sudionika jest bio zvanje policijskog službenika te zaposlenost u nekoj od postaja na području Brodsko-posavske županije. Ukupan broj sudionika koji su sudjelovali u istraživanju je iznosio 162, međutim dva sudionika nisu odgovorila na

pitanja u anketnom upitniku te su njihove ankete zbog toga uklonjene iz obrade pa je konačni broj dobivenih ispunjenih upitnika 160.

Zastupljenost sudionika po policijskim postajama je ovisio o veličini same postaje, ali i njihovoj dobrovoljnosti da pristupe istraživanju. Tako je moguće zaključiti da je najveći broj sudionika dobiven iz ujedno najveće postaje u županiji. Tablica 3.1. prikazuje udio sudionika po policijskim postajama u kojima su zaposleni kao policijski službenici.

Tablica 3.1.

Udio sudionika po policijskim postajama u kojima su zaposleni kao policijski službenici

	N	%
Policijska postaja Slav. Brod s ispostavom Vrpolje	62	38,8
Policijska postaja Nova Gradiška	32	20,0
Policijska postaja Okučani	11	6,9
Postaja prometne policije Slavonski Brod	29	18,1
Služba kriminalističke policije	16	10,0
Služba za javni red i sigurnost PU brodsko-posavske	10	6,3
Ukupno	160	100

Radi lakše obrade podataka sudionici nisu bili upitani za točnu starosnu dob, nego su se grupirali prema unaprijed zadanim dobnim rasponima. Tako je ukupan raspon dobi iznosio od "Manje od 20 godina" do "51 - 60 godina". Iz Tablice 3.2. vidljivo je kako najviše sudionika pripada dobnjoj kategoriji 31 - 40 godina, a potom slijedi kategorija 51 - 60 godina. Samo je jedan sudionik u istraživanju imao manje od 20 godina.

Tablica 3.2.

Dob sudionika

	N	%
Manje od 20 godina	1	0,6
21 – 30 godina	33	20,6
31 – 40 godina	45	28,1
41 – 50 godina	38	23,8
51 – 60 godina	43	26,9

Sudionici su bili upitani i o svom radnom stažu na što su odgovarali upisom slobodnog odgovora. Kasnije su njihovi odgovori grupirani u 7 kategorija radi lakše obrade podataka i prikaza istih. Tako se iz Tablice 3.3. može vidjeti kako najviše sudionika pripada kategoriji 30-35 godina radnog staža, a najmanje 36-41 godina radnog staža. Konkretnije, sudionik s najmanje radnog staža je imao 9 mjeseci radnog staža, a sudionik s najviše radnog staža je imao 39 godina radnog staža.

Tablica 3.3.

Radni staž sudionika

	N	%
0 – 5 godina	25	15,7
6 – 11 godina	24	15,1
12 – 17 godina	32	20,1
18 – 23 godine	14	8,8
24 – 29 godina	27	16,9
30 – 35 godina	34	21,4
36 – 41 godina	2	1,3
Ukupno	159	99,4

Od ukupno 160 sudionika, njih 137 su bili muškarci, a 23 žene. Tablica 3.4. pokazuje udio sudionika prema spolu.

Tablica 3.4.

Spol sudionika

	N	%
Muškarci	137	85,6
Žene	23	14,4

Nadalje, kada je riječ o obrazovanju sudionika, nešto više od polovice njih (55,0%) ima završenu srednju strukovnu školu ili gimnaziju, dok druga polovica ima završene više stupnjeve obrazovanja. Detaljniji prikaz završenih stupnjeva obrazovanja sudionika prikazan je u Tablici 3.5.

Tablica 3.5.

Stupanj obrazovanja sudionika

	N	%
Završena srednja strukovna škola ili gimnazija	88	55,0
Završena visoka ili viša škola	41	25,6
Završen fakultet	28	17,5

Završen poslijediplomski studij	3	1,9
---------------------------------	---	-----

3.2. Postupak

Ovo istraživanje se provelo u svrhu izrade diplomskog rada na Studijskom centru socijalnog rada na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Obzirom da je za provedbu istraživanja bilo potrebno ući u policijske postaje i samo istraživanje provesti na uzorku policijskih službenika, bilo je potrebno dobiti odobrenje Ravnateljstva policije pri Ministarstvu unutarnjih poslova RH. U lipnju 2023. godine poslan je dopis na Ravnateljstvo policije s objašnjenom svrhom istraživanja, konkretnim anketnim upitnikom kakav bi bio dan na ispunjavanje policijskim službenicima te sa zamolbom za odobrenje provedbe istoga. Ubrzo je stigao poziv iz Ravnateljstva u kome su odobrili istraživanje te se čekao službeni e-mail. Kada je Policijska uprava u Slavonskom Brodu zaprimila službeni e-mail, dogovoren je sastanak s načelnikom i odabranim policijskim službenikom za komunikaciju. Načelnik i odabrani policijski službenik su bili vrlo zainteresirani za tematiku i provedbu istraživanja. Komunikacija se odvijala preko policijskog službenika kojega je Ravnateljstvo odabralo kao kontakt osobu. Dogovoreno je da će policijski službenik anketne upitnike poslati na odabrane postaje u Brodsko-posavskoj županije, da će načelnici svake postaje isprintati potreban broj anketnih upitnika i da će isti biti dani policijskim službenicima na ispunjavanje na početku ili kraju radne smjene te da će se ispunjene anketne upitnike dostaviti na Policijsku upravu u Slavonskom Brodu gdje će biti preuzeti za daljnju obradu. Dakle, za ovo istraživanje je upotrijebljena anketna metoda u obliku papir-olovka koja se smatrala kao najprimjereniji i najjednostavniji oblik anketne metode za ovaj uzorak. Prije samog početka prikupljanja podataka s kontakt policijskim službenikom je dogovoren način prikupljanja podataka i objašnjena su mu etička načela (ujedno navedena i u anketnom upitniku; *Prilog 1*) kojih se potrebno pridržavati prilikom provedbe istraživanja. Tako je objašnjeno da je potrebno zagarantirati maksimalnu anonimnost prilikom ispunjavanja upitnika svakog policijskog službenika, da je potrebno omogućiti im odustanak od ispunjavanja anketnog upitnika, kao i dobrovoljnost prije samog početka ispunjavanja. Također, sudionicima je u anketnom upitniku ostavljen

i e-mail studentice na koji su se sudionici mogli obratiti u slučaju nekakvih pitanja. Sve navedeno je pisalo u uvodu anketnog upitnika, no usmeno je preneseno i načelnicima policijskih postaja. Prikupljanje podataka se odvijalo kroz dva tjedna na kraju srpnja 2023. godine. Sudionicima su se upitnici dijelili na početku/kraju radne smjene te su ispunjene anketne upitnike pohranjivali u zatvorene kuverte koje su načelnici postaja internom poštom slali kontakt policijskom službeniku u Policijskoj upravi u Slavonskom Brodu gdje su kasnije i preuzeti od strane istraživačice.

3.3. Mjerni instrumenti

Za potrebe ovog istraživanja konstruirana su određena socio-demografska pitanja, sukladna problemima istraživanja. Tako su sudionici prvo pitani o svom spolu, dobi, stupnju obrazovanja, radnom stažu i policijskoj postaji u kojoj su zaposleni kao policijski službenici. Potom su uslijedila pitanja koja je bilo potrebno postaviti zbog problema istraživanja. Prvo takvo postavljeno pitanje se ticalo njihova iskustva pohađanja edukacije/radionice vezane za tematiku mladih: *"Jeste li ikada pohađali kakvu radionicu ili edukaciju vezanu za tematiku mladih?"*, na što su sudionici mogli odgovoriti zaokruživanjem odgovora "Da" ili "Ne". Nakon toga je uslijedilo pitanje: *"Ako jeste, ukratko napišite o kakvoj radionici/edukaciji je riječ:"*. To pitanje se odnosilo samo na one sudionike koji su na prethodno pitanje odgovorili potvrdno. Za odgovor na ovo pitanje, sudionicima je ostavljena prazna crta na koju su mogli upisati svoj slobodni odgovor. Također zbog potreba istraživanja, sudionici su upitani i o čestini susreta s mladim počiniteljima: *"Koliko često se susrećete s mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela?"* na što su mogli odgovoriti zaokruživanjem odgovora: ●Ne susrećem se s mladim počiniteljima, ●Nekoliko puta godišnje, ● Nekoliko puta mjesečno, ●Nekoliko puta tjedno i ●Svaki dan. Posljednje konstruirano pitanje je bilo vezano uz roditeljski status: *"Jeste li roditelj?"* na što su sudionici mogli odgovoriti zaokruživanjem odgovora "Da" ili "Ne".

Nakon socio-demografskih pitanja, uslijedila je izmijenjena verzija skale za ispitivanje stavova prema zatvorenima (ATP; Attitudes toward Prisoners; Melvin i sur., 1985) u svrhu ispitivanja stavova policijskih službenika prema mladim

počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela. Skala je izmijenjena na način da se pojam "zatvorenik" zamijenio pojmom "mladi počinitelj" u svim česticama te su neke čestice prilagođene tom pojmu. Zbog toga je na početku samog upitnika sudionicima objašnjen pojam mladog počinitelja. Skala za ispitivanje stavova prema zatvorenici je sastavljena od 36 čestica kojima se procjenjuju stavovi prema zatvorenici, odnosno u slučaju ovog istraživanja to su stavovi prema mladim počiniteljima. Od 36 čestica, njih 19 je oblikovano negativno, a 17 pozitivno. Primjer negativno oblikovane čestice glasi: *"Pokušaji rehabilitacije mladih počinitelja su gubitak vremena i novca"*, a primjer pozitivno oblikovane čestice glasi: *"Ne bih imao/imala ništa protiv toga da imam susjeda/u koji/a je mladi počinitelj"*. Sudionici su odgovarali na ljestvici s 5 stupnjeva, rangiranih kao 1 – uopće se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem, niti se ne slažem, 4 – slažem se te 5 – u potpunosti se slažem. Negativne čestice su kasnije kodirane obrnuto, a ukupni rezultat je izračunat kao prosjek svih odgovora sudionika. Skala je jednodimenzionalna. Veći ukupni rezultat znači pozitivnije stavove prema mladim počiniteljima. Cronbach alpha varira između .84 i .92, ovisno na kojem uzorku se provodi istraživanje (studenti, policijski službenici, sami zatvorenici...).

3.4. Obrada podataka

Podaci su obrađivani kvantitativno uz pomoć statističkog programa IBM SPSS Statistics 23. Koristila se deskriptivna statistika, T-Test, Anova te Pearsonov koeficijent korelacije.

4. REZULTATI

Slijedi prikaz rezultata istraživanja dobivenih obrađivanjem podataka iz popunjenih anketnih upitnika. Rezultati koji će se prikazati, odnosit će se na probleme ovog istraživanja koji su navedeni ranije u tekstu. Statistički značajni rezultati bit će

objašnjeni, no osim njih, spomenut će se i neki rezultati koji nisu statistički značajni, ali su zanimljivi za ovo istraživanje te mogu biti implikacija za buduća istraživanja.

4.1. Stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela

Tablica 4.1.1

Stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela

	N	Min	Max	M	Sd
Stavovi	151	77,0	140,0	109,3	12,72

Na skali stavova prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela, sudionici su mogli postići maksimalan ukupni rezultat koji zbrajanjem svih čestica iznosi 170, dok minimalni mogući rezultat iznosi 34. Iz Tablice 4.1.1 je vidljivo kako su sudionici minimalno postizali rezultat koji je iznosio 77,0, a maksimalno 140. Iz toga se može zaključiti kako nitko od sudionika nema krajnje negativan stav prema maloljetnim počiniteljima, ali niti krajnje pozitivan stav. Srednja vrijednost odgovora sudionika na skali stavova iznosi 109,3 što ukazuje na blago pozitivne stavove jer se navedeni rezultat od sredine više primiče ka pozitivnom smjeru.

Međutim, postoje čestice na kojima su mnogi sudionici iskazivali izrazito negativne stavove prema mladim počiniteljima. Slijedi prikaz nekih od njih.

Tablica 4.1.2.

Udio sudionika koji smatraju da su pokušaji rehabilitacije mladih počinitelja gubitak vremena i novca.

	N	%
Uopće se ne slažem	1	0,6
Ne slažem se	9	5,6
Niti se slažem, niti se ne slažem	38	23,8
Slažem se	83	51,9
U potpunosti se slažem	28	17,5

Tablica 4.1.3.

Udio sudionika koji smatraju da su mladi počinitelji jednostavno pokvareni u svojoj srži.

	N	%
Uopće se ne slažem	1	0,6
Ne slažem se	7	4,4
Niti se slažem, niti se ne slažem	66	41,3
Slažem se	70	43,8
U potpunosti se slažem	16	10,0

Tablica 4.1.4.

Udio sudionika koji smatraju da su mladi počinitelji općenito loše osobe.

	N	%
Uopće se ne slažem	-	-
Ne slažem se	6	3,8
Niti se slažem, niti se ne slažem	59	36,9
Slažem se	80	50,0
U potpunosti se slažem	15	9,4

Iz Tablice 4.1.2. je vidljivo kako više od polovice sudionika (51,9%) smatra da su pokušaji rehabilitacije mladih počinitelja gubitak vremena i novca, dok drugu polovicu čine oni koji se s tom tvrdnjom u potpunosti slažu ili pak nemaju određeno mišljenje o tome, no onih koji smatraju da tome nije tako je samo nekolicina (0,6% i 5,6%). Nadalje, iz Tablice 4.1.3. je vidljivo kako više od polovice sudionika (43,8% i 10,0%) iskazuju slaganje s tvrdnjom da su mladi počinitelji pokvareni u svojoj srži, što je slično danim odgovorima prikazanim u Tablici 4.1.4. gdje je vidljivo kako se čak 59,4% sudionika slaže s tvrdnjom da su mladi počinitelji općenito loše osobe, a samo 3,8% njih se ne slaže. Prema navedene tri čestice, može se zaključiti kako velik udio ispitanih policijskih službenika iskazuje čvrsto negativan stav prema mladim počiniteljima kada je u pitanju općenito mišljenje o njima.

S druge strane, na nekim česticama sudionici su iskazivali većinskim dijelom pozitivne stavove prema mladim počiniteljima. Slijedi prikaz nekih od njih.

Tablica 4.1.5.

Udio sudionika koji smatraju da mladi počinitelji imaju osjećaje kao i mi svi ostali.

	N	%
Uopće se ne slažem	1	0,6
Ne slažem se	10	6,3
Niti se slažem, niti se ne slažem	45	28,1
Slažem se	87	54,4
U potpunosti se slažem	16	10,0

Tablica 4.1.6.

Udio sudionika koji smatraju da je većina mladih počinitelja sposobna voljeti.

	N	%
Uopće se ne slažem	1	0,6
Ne slažem se	6	3,8
Niti se slažem, niti se ne slažem	69	43,1
Slažem se	75	46,9
U potpunosti se slažem	7	4,4

Tablica 4.1.7.

Udio sudionika koji smatraju da se većina mladih počinitelja može rehabilitirati.

	N	%
Uopće se ne slažem	1	0,6
Ne slažem se	7	4,4
Niti se slažem, niti se ne slažem	54	33,8
Slažem se	90	56,3
U potpunosti se slažem	8	5,0

Tablica 4.1.5. prikazuje kako se čak 64,4% sudionika slaže ili u potpunosti slaže s tvrdnjom da mladi počinitelji imaju osjećaje kao i svi ostali, dok se samo 6,9% njih ne slaže s tom tvrdnjom, što ukazuje na većinski pozitivan stav po pitanju imanja osjećaja mladih počinitelja. Tablica 4.1.6. prikazuje također iskazivanje pozitivnih stavova o mladim počiniteljima gdje sudionici iskazuju kako smatraju da su mladi počinitelji sposobni voljeti. Njih 51,3% se slaže ili u potpunosti slaže s tom tvrdnjom, dok ostala polovica većinski nema određeno mišljenje o navedenoj tvrdnji. Za razliku od rezultata prikazanih u Tablici 4.1.2. gdje velika većina sudionika smatra kako su pokušaji rehabilitacije mladih počinitelja gubitak vremena i novca, odgovori prikazani u Tablici 4.1.7. pokazuju da velik dio sudionika (56,3% i 5,0%) smatra kako se većina mladih počinitelja može rehabilitirati što zapravo govori o

tome da sudionici ipak vjeruju da je mlade počinitelje moguće promijeniti, iako smatraju da su pokušaji takvih promjena gubici.

4.2. Neka dodatna obilježja sudionika

Zbog problema ovog istraživanja, sudionicima je postavljeno pitanje o čestini susretanja s mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela. Tablica 4.2.1. prikazuje koliko se često u svom radu policijski službenici susreću s mladim počiniteljima. Najveći udio sudionika se s mladim počiniteljima susreće nekoliko puta godišnje, a potom slijedi udio onih koji se s njima susreću nekoliko puta mjesečno i nekoliko puta tjedno. Najmanji udio sudionika se s mladim počiniteljima susreće svakodnevno, dok je 11,3% njih iskazalo kako se pak ne susreće s mladim počiniteljima u svom radu.

Tablica 4.2.1.

Koliko često se u svome radu susrećete s mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela?

	N	%
Ne susrećem se s mladim počiniteljima	18	11,3
Nekoliko puta godišnje	75	46,9
Nekoliko puta mjesečno	39	24,4
Nekoliko puta tjedno	19	11,9
Svaki dan	9	5,6

Također zbog potreba istraživanja, sudionicima je postavljeno pitanje i o roditeljskom statusu čiji su podaci prikazani u Tablici 4.2.2. gdje je vidljivo kako većina sudionika jesu roditelji.

Tablica 4.2.2.

Roditeljski status sudionika (Jeste li roditelj?)

	N	%
Da	124	77,5
Ne	34	21,3
Ukupno	159	99,4

Pitanje koje je također bilo konstruirano zbog potreba istraživanja, ticalo se pohađanja edukacije ili radionice na tematiku mladih. Iz Tablice 4.2.3. je vidljivo

kako većina sudionika (77,5%) zapravo nikada u svome radu kao policijski službenik nisu pohađali navedene radionice.

Tablica 4.2.3

Jeste li ikada pohađali kakvu radionicu ili edukaciju vezanu za tematiku mladih?

	N	%
Da	36	22,5
Ne	124	77,5
Ukupno	160	100,0

4.3. Stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela obzirom na spol, dob, stupanj obrazovanja, iskustvo pohađanja edukacije, čestinu susretanja s mladim počiniteljima te roditeljski status sudionika

U okviru prvog istraživačkog pitanja ispitale su se razlike u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima, obzirom na spol, dob, stupanj obrazovanja, iskustvo pohađanja edukacije, čestinu susretanja s mladim počiniteljima te roditeljski status sudionika. Slijedi prikaz dobivenih rezultata prvog istraživačkog problema.

Tablica 4.3.1.

Razlike u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela obzirom na spol, iskustvo pohađanja edukacije te roditeljski status sudionika

Stavovi prema mladim počiniteljima		
	t	p
Spol	1,498	0,136
Iskustvo pohađanja edukacije	1,139	0,256
Roditeljski status	3,455	0,001

Iz Tablice 4.3.1. vidljivo je kako se sudionici u svojim stavovima prema mladim počiniteljima statistički značajno razlikuju obzirom na roditeljski status ($t=3,455$,

$p < 0,05$), dok se za spol ($t = 1,498$, $p > 0,05$) i iskustvo pohađanja edukacije ($t = 1,139$, $p > 0,05$) ne pronalaze statistički značajne razlike.

Tablica 4.3.2.

Razlike u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela obzirom na čestinu susretanja s mladim počiniteljima, stupanj obrazovanja i dob sudionika

Stavovi prema mladim počiniteljima		
	F	p
Čestina susretanja	0,259	0,904
Stupanj obrazovanja	1,539	0,207
Dob	9,626	0,000

Iz Tablice 4.3.2. vidljivo je kako se sudionici u svojim stavovima prema mladim počiniteljima statistički značajno razlikuju obzirom na dob ($F = 9,626$, $p < 0,05$), dok se za čestinu susretanja ($F = 0,259$, $p > 0,904$) i stupanj obrazovanja ($F = 1,539$, $p > 0,05$) ne pronalaze statistički značajne razlike.

U okviru drugog istraživačkog pitanja ispitala se između stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima i duljine njihova radnog staža. Slijedi prikaz dobivenog rezultata.

Tablica 4.3.3.

Povezanost stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela i duljine njihova radnog staža

Stavovi prema mladim počiniteljima		
	Pearsons Correlation	p
Duljina radnog staža	0,417**	0,000

Iz Tablice 4.3.3. vidljivo je kako postoji statistički značajna pozitivna povezanost između stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima i duljine njihova

radnog staža ($p < 0,05$), pri čemu oni službenici koji imaju dulji radni staž, imaju i pozitivnije stavove prema mladim počiniteljima.

5. RASPRAVA

Ovo istraživanje je za cilj imalo ispitati stavove policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela te utvrditi postoje li i koje su razlike u njihovim stavovima obzirom na određena socio-demografska obilježja. Kao socio-demografska obilježja koja su izabrana za problematiku ovog istraživanja, upotrijebljeni su spol, dob, stupanj obrazovanja, radni staž, roditeljski status, a provjeravale su se i potencijalne razlike obzirom na iskustvo pohađanja radionice/edukacije o mladima te čestinu susreta s mladim počiniteljima.

Kao ukupni rezultat općeg stava policijskih službenika prema mladim počiniteljima, dobiveno je da policijski službenici imaju blago pozitivan stav. Prema rezultatima, nitko od sudionika nije iskazao niti krajnje negativan stav, niti krajnje pozitivan stav, a najčešći rezultat se kretao prema pozitivnom smjeru. Iz toga se može zaključiti kako policijski službenici imaju relativno pozitivne stavove prema mladim počiniteljima. Takav rezultat bi se mogao poistovjetiti s rezultatom istraživanja Browna i suradnika (2009) koji su pokazali da se policijski službenici ponašaju drugačije prema mladim počiniteljima, nego prema odraslima, u pogledu blažeg i pozitivnijeg pristupa. Svakako, ovakav podatak nije moguće poopćiti na sve policijske službenike RH ili šire jer je istraživanje provedeno na uzorku samo jedne županije.

Unatoč pretežito pozitivnom općem stavu, postoje neke čestice u anketnom upitniku na koje su sudionici davali odgovore koji su ukazivali na izrazito negativne stavove prema mladim počiniteljima. Tako primjerice, na čestici "*Pokušaji rehabilitacije mladih počinitelja su gubitak vremena i novca*", čak 111 (69,4%) sudionika iskazuje slaganje ili potpuno slaganje s navedenom tvrdnjom. Jednako negativni stavovi se mogu zamijetiti i na česticama "*Mladi počinitelji su jednostavno pokvareni u svojoj srži*" ili "*Općenito, mladi počinitelji su loše osobe*" gdje je za prvo navedenu česticu slaganje iskazalo njih 86 (53,8%), dok je za potonju slaganje iskazalo 95 sudionika

(59,4%). S druge strane, zastupljene su i one čestice koje govore u prilog pozitivnom stavu prema mladim počiniteljima, a na koje je svoje slaganje iskazala većina sudionika. Primjerice, na česticama "*Većina mladih počinitelja je sposobna voljeti*", "*Većina mladih počinitelja su žrtve okolnosti i zaslužuju pomoć*", "*Većina mladih počinitelja se može rehabilitirati*" čak 85 (51,3), 72 (45,1%) te 98 (61,3%) sudionika iskazuje slaganje ili potpuno slaganje s navedenim tvrdnjama.

Navedene razlike postojanja velikog broja iskazivanja pozitivnih, ali i velikog broja iskazivanja negativnih stavova, željelo se objasniti razlikama obzirom na socio-demografska obilježja za koje se pretpostavljalo da će dovesti do razlikovanja u stavovima prema mladim počiniteljima i tako stvarati distinkcije između sudionika s pretežito pozitivnim i pretežito negativnim stavovima.

Tako je prvi problem ovog istraživanja bio utvrđivanje razlika u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela obzirom na spol, dob, stupanj obrazovanja, pohađanje edukacije o mladim osobama, čestinu susreta s mladim počiniteljima te roditeljski status sudionika.. Prilikom postavljanja hipoteza, tražila su se slična istraživanja koja su imala jednake probleme. Istraživanje Cunha i sur. (2021) je dobilo nalaze kako službenice iskazuju pozitivnije stavove prema počiniteljima te su liberalnije u pogledu rehabilitacije počinitelja, nego li su to policijski službenici. Oprečno tome, istraživanje Lotar i sur. (2010) je pokazalo da žene imaju negativnije stavove prema počiniteljima kaznenih djela. Uz navedeno, u razgovoru s policijskim službenikom prije provedbe ovog istraživanja, koji je naveo kako je u svojoj praksi zamijetio da službenice imaju negativnije stavove prema mladim počiniteljima, postavila se hipoteza da će se stavovi policijskih službenika razlikovati obzirom na spol i to u takvom smjeru da će policijske službenice imati negativnije stavove od policijskih službenika. Dobiveni rezultati ukazuju na to da ipak nema statistički značajne razlike u stavovima policijskih službenika obzirom na spol. No kada bi se gledali odgovori koje su sudionici davali, može se zamijetiti kako su službenice ipak davale nešto negativnije odgovore nego službenici. Ovdje se pak javlja problem nejednakog omjera zastupljenosti muškaraca i žena u istraživanju, što bi bilo dobro ispraviti u nekim budućim istraživanjima ove tematike. Obzirom na takav rezultat istraživanja, prva

hipoteza je odbačena te se zaključuje da ne postoji statistički značajna razlika u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima obzirom na spol samih sudionika.

Nadalje, potvrđena je hipoteza da se stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima statistički značajno razlikuju obzirom na dob sudionika, pri čemu mlađi policijski službenici imaju negativnije stavove od starijih. Takva hipoteza je postavljena temeljem pregleda istraživanja Cunha i Goncalves (2017) koji su u svom istraživanju dobili rezultate koji ukazuju na negativnije stavove od strane mladih policijskih službenika, nego od starijih dobnih skupina. Navedeno su objasnili činjenicom da mladim službenicima nedostaje iskustvo kontakta s mlađom populacijom te zbog toga ne posjeduju vlastite stavove, nego ih preuzimaju kao gotove od okoline, a temelje se pretežito na stereotipima i predrasudama. Upravo zbog navedenoga, slijedom logičkog zaključivanja, postavljena je hipoteza za drugi problem koja prati jednak smjer. Osim spomenutog, navedeni nalaz se može objasniti i teorijom međugrupnog kontakta. Teorija ističe da je direktan kontakt između pripadnika dvije skupine najbolji način za uklanjanje međusobnih predrasuda. Upravo međusobnim kontaktom, pripadnici skupina komuniciraju, imaju priliku razumjeti određena stajališta i raspravljati o njima. Kao potencijalni ishod toga, može doći do smanjenja predrasuda. Pripisujući ovu teoriju na navedeni problem, rezultat istraživanja se može objasniti na jednak način, tj. da stariji policijski službenici imaju pozitivnije stavove prema mladim počiniteljima jer imaju više iskustva u radu s njima češće su se susretali s njima, nego mladi policijski službenici. Također, opće je poznato da se starije ljude smatra iskusnijima i zrelijima pa je moguće zaključiti i da je u starijih dobnih skupina policijskih službenika više razumijevanja i popuštanja mladim počiniteljima, nego li je slučaj kod mladih policijskih službenika. Zaključno za drugi problem istraživanja, potvrđena je postavljena hipoteza kako mlađi policijski službenici imaju negativnije stavove od starijih. Zbog tako dobivenog nalaza, trebalo bi se uvesti određene edukativne programe kako bi se mlade policijske službenike brzo i preventivno naučilo o mladim počiniteljima. Tako bi i oni mijenjali svoje stavove o njima pa tako i svoja ponašanja prema njima. Kao što je već spomenuto, izuzetno je bitan pristup policijskih službenika prema mladim

počiniteljima. Provođenjem edukacija i radionica na tematiku mladih, mladim policijskim službenicima se može pomoći da promjene svoje stavove o mladim počiniteljima te nauče ispravne i vrijedne načine postupanja. U takvim edukativnim programima bi mogli sudjelovati i socijalni radnici koji su obučeni za vođenje grupa, imaju znanja o mladima, mentalnom razvoju mladih, adolescenciji, problemima u ponašanju mladih i njihovim načinima nošenja sa stresom i okolinom, ujedno imaju i znanja o pitanju stavova, stereotipa i predrasuda, a na svojim radnim mjestima nerijetko surađuju s policijom. Zbog toga upravo socijalni radnici mogu biti dobri edukatori u ovom području te olakšati postupanja policijskih službenika kako njima samima, tako i mladima, ali i sami sebi prije nego li svi ti mladi dođu do socijalnih radnika u zavode za socijalni rad, savjetovališta ili pak popravne domove.

Treća hipoteza prvog problema je odbačena. Očekivalo se da će se stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela statistički značajno razlikovati obzirom na stupanj obrazovanja, pri čemu se očekivalo da će policijski službenici s višim stupnjem obrazovanja imati pozitivnije stavove, nego oni s nižim stupnjem obrazovanja. Takva hipoteza je postavljena obzirom na navode pronađene u nekim istraživanjima, poput onoga Melvina i sur. (1985) u kom je nađeno da policijski službenici imaju negativnije stavove prema počiniteljima kaznenih djela, nego studenti, članovi zajednice, zatvorski službenici i stručnjaci koji rade na rehabilitaciji počinitelja, što je reklo da osobe s višim stupnjem obrazovanja imaju pozitivnije stavove prema počiniteljima kaznenih djela. Međutim, u ovom istraživanju nije dobivena statistički značajna razlika u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima, obzirom na stupanj obrazovanja sudionika. Iako razlika nije statistički značajna, gledajući odgovore kakve su davali sudionici obzirom na svoj stupanj obrazovanja, dalo bi se primijetiti da su oni sudionici s nižim stupnjevima obrazovanja češće postizali niže pragove ukupno danih odgovora, nego li je to bio slučaj kod onih s višim stupnjem obrazovanja (kod sudionika sa završenom srednjom strukovnom školom ili gimnazijom, najmanji postizani rezultati su iznosili 77, dok kod onih sa završenim poslijediplomskim studijem oni su iznosili 105). Iako razlike nisu statistički značajne, mogu biti dobra implikacija za buduća istraživanja koja bi se mogla pretežno bazirati na pitanje obrazovanja i stavova.

Ovako dobivene nalaze moguće je objasniti razmišljanjima Cunha i Goncalvesa (2017) koji smatraju da viša stručna sprema policijskih službenika ne podrazumijeva i više znanja o zakonima i počiniteljima jer to ne znači ujedno i da je to obrazovanje specijalizirano za područje kojim se oni bave, nego je moguće da je potpuno druge naravi. Smatraju kako obrazovanje nije ono što je ključno da bi dovelo do liberaliziranja stavova prema određenim skupinama društva, ali može biti jedno od posrednih faktora.

Nadovezujući se na prethodno, četvrta hipoteza se ticala potencijalne razlike između stavova policijskih službenika obzirom na iskustvo pohađanja edukacije/radionice vezane za tematiku mladih. Očekivalo se da će oni sudionici koji imaju iskustvo pohađanja edukacija/radionica, imati pozitivnije stavove nego oni bez tog iskustva pohađanja. Hipoteza je odbačena jer nisu dobivene statistički značajne razlike. Prije svega, važno je reći da su ovakvi nalazi statistički neznačajni moguće zbog nejednakog omjera onih koji jesu i onih koji nisu imali iskustvo pohađanja edukacija/radionica. Od ukupno 160 sudionika, njih samo 36, odnosno 22,5% je imalo iskustvo pohađanja edukacija/radionica. Osim što je takav omjer mogao dovesti do nereprezentativnih rezultata, može nam ukazati i na nedovoljnu educiranost policijskih službenika o mladima uopće, a posebice o mladim počiniteljima. Takvi nalazi zahtijevaju reakciju javnosti i struke u pogledu ozbiljnog uvođenja edukativnih programa u policijske postaje kojima bi se educiralo i upoznalo policijske službenike s osnovnim aspektima mladenaštva, adolescencije, ali i činjenja kaznenih i prekršajnih djela u toj dobi. Pregledavajući anketne upitnike, otkriveno je kako su mnogi policijski službenici čak i s preko 30 godina radnog staža davali odgovore kako nisu nikada pohađali nikakve edukacije/radionice o mladima. Takvi odgovori doista zahtijevaju promjene u policijskom sektoru i zalaganje za obrazovanje policijskih službenika kojima je ono potrebno obzirom na rad s mladim počiniteljima koji je u njihovoj profesiji učestao. Iako razlike nisu statistički značajne, uočava se da su oni s iskustvom edukacije/radionice davali blago pozitivnije odgovore. Zanimljivo je prikazati najčešće odgovore o kakvim je edukacijama/radionicama bila riječ kod onih sudionika koji su imali takvo iskustvo.

Edukacije	Broj sudionika
Droga i ostale ovisnosti	5
Nasilje u obitelji i mladi	5
Nasilje među mladima i rizična ponašanja mladih	4
Mladi i promet	4
Postupanje s mladima	2
Kaznena djela mladih	1

Iz navedenoga se vidi kako su edukacije koje su sudionici navodili usmjerene na samu srž mladenačke delinkvencije, a koja se tiče zlouporabe sredstava ovisnosti, vršnjačkog i obiteljskog nasilja, ponašanja mladih u prometu, kaznenih djela koja čine mladi općenito te edukacije o postupanjima s mladim počiniteljima. Navedene tematike su korisne u educiranju policijskih službenika, ali se postavlja pitanje zbog čega tako mali broj službenika ima iskustvo njihova pohađanja. Možebitni odgovori su nezainteresiranost, loša prezentacija i poziv na sudjelovanje ili pak njihova nedovoljna raširenost i kapacitet polaznika koji se primaju na sudjelovanje. Također i ovi nalazi mogu potaknuti dublja istraživanja o edukacijama u policijskoj profesiji, ali i promjene u pogledu uvođenja češćih i opsežnijih edukacija koje bi bile dostupne svim službenicima u svim postajama na području RH jer se boljom obučenošću policijskih službenika stvara bolje ozračje u komunikaciji policijskih službenika i mladih počinitelja koje može dovesti do znatnih promjena u cjelokupnom sustavu rada s mladim počiniteljima, ali potencijalno i do prevencije činjenja kaznenih i prekršajnih djela od strane mladih.

U petoj hipotezi prvog problema očekivalo se da će oni policijski službenici koji se češće susreću s mladim počiniteljima imati pozitivnije stavove od onih koji se rjeđe s njima susreću. Uporište za postavljanje ovakve hipoteze je bilo u teoriji da se stavovi često grade na temelju iskustava i interakcije s određenom skupinom ljudi, za što je važna osobna, individualna uključenost i osobno iskustvo kontakta. To bi značilo da se u prilici češćih susreta stvaraju realniji i objektivniji stavovi koji u sebi ne sadrže predrasude, stereotipe i preuzete stavove okoline (Cunha i Goncalves, 2017). Međutim, hipoteza je odbačena jer nije dobivena statistički značajna razlika. Takav nalaz moguće je objasniti pretpostavkom da interakcije s određenim skupinama

društva ne moraju nužno dovesti do pozitivnih niti negativnih promjena u stavovima, ali jednako tako i mogu (Pettigrew, 1998). Upravo zbog toga je moguće reći da čestina susretanja s određenim skupinama društva može biti čimbenik promjene međusobnih stavova, ali pod određenim uvjetima. Tako je Pettigrew (1998) objasnio da prilikom susreta dvije različite skupine koje dolaze u interakciju, dobivaju priliku izravno komunicirati, razumjeti se i cijeniti različita stajališta. Mogući rezultat takvih susreta su smanjenja predrasuda i pozitivniji stavovi. Međutim, jednako tako, različite skupine međusobne susrete mogu koristiti za razmjenu uvreda, svađe, za fizičko nasilje i diskriminaciju te u takvim prilikama ne dolazi do smanjenja negativnih stavova, štoviše, oni se pojačavaju. Kao što su moguća navedena dva ishoda, moguće je i da članovi skupina zadrže svoje stavove ili stavove koje su preuzeli od okoline, bez obzira na učestalost susretanja s dotičnim skupinama.

Posljednje ispitivane razlike ticale su se razlika u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima obzirom na roditeljski status sudionika pri čemu je postavljena hipoteza da će se stavovi policijskih službenika statistički značajno razlikovati i to na način da će oni sudionici koji jesu roditelji imati pozitivnije stavove od onih sudionika koji nisu roditelji. Takva hipoteza je postavljena zbog nalaza u istraživanju (Cunha i Goncalves, 2017) gdje se pokazalo da nevjenčani policijski službenici, odnosno samci, iskazuju negativnije stavove prema počiniteljima, nego oni koji su u braku. Navedeno se može objasniti preuzimanjem novih uloga koje brak i roditeljstvo sa sobom donose te zahtijevaju promjene u pogledu odgovornosti, povećane tolerancije, empatije, razumijevanja i uvažavanja. Jednostavnije rečeno, postoji vjerovanje da brak i roditeljstvo liberaliziraju pojedince i omekšavaju njihove stavove prema društvu (Cunha i Goncalves, 2017). Dobiveni rezultat ovog istraživanja je potvrdio navedenu hipotezu kako postoji statistički značajna razlika u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima obzirom na roditeljski status sudionika, pri čemu oni sudionici koji jesu roditelji, imaju pozitivnije stavove od onih koji nisu roditelji. Ovakav nalaz je u skladu i s prethodno navedenim istraživanjem (Cunha i Goncalves, 2017).

Drugi problem ovog istraživanja je ispitivao postoji li povezanost između stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela i duljine radnog staža sudionika. Hipoteza je glasila da se očekuje statistički značajna povezanost, pri čemu bi policijski službenici s duljim radnim stažem imali pozitivnije stavove prema mladim počiniteljima, nego oni policijski službenici s kraćim radnim stažem. Rezultati su pokazali statistički značajnu pozitivnu povezanost između duljine radnog staža i stavova policijskih službenika pri čemu oni su oni policijski službenici s duljim radnim stažem iskazivali pozitivnije stavove, a oni policijski službenici s kraćim radnim stažem negativnije. Tako je potvrđena hipoteza petog problema. Istraživanje Cunha i Goncalvesa (2017) je pokazalo da policijski službenici s više godina radnog staža iskazuju pozitivnije stavove te su pozitivniji prema rehabilitacijskim tretmanima počinitelja nego službenici s manje godina radnog staža (Cunha i Goncalves, 2017) što ukazuje na povezanost radnog staža i stavova sudionika koji se mijenjaju obzirom na duljinu radnog staža u smjeru pozitivne povezanosti pri čemu dulji radni staž znači pozitivnije stavove. Objašnjenje koje potkrepljuje ovako postavljenu hipotezu i jednako dobivene rezultate, jednako je onome koje se navodilo prilikom objašnjenja u razlikovanju među stavovima policijskih službenika obzirom na dob sudionika. Tako dobiveni rezultati se mogu objasniti činjenicom da se stavovi grade na vlastitom iskustvu i interakciji s određenim skupinama društva koja raste kako raste i duljina radnog staža.

5.1. Ograničenja istraživanja

Ovo istraživanje posjeduje neka od ograničenja koja je važno spomenuti jer su mogla bitno utjecati na ishod konačnih rezultata. Prije svega, uzorak populacije koji je sudjelovao u istraživanju je nereprezentativan, odnosno nije moguće poopćavanje rezultata na cjelokupnu populaciju policijskih službenika u RH. Prije svega, istraživanje je provedeno na uzorku policijskih službenika samo jedne županije (Brodsko-posavske) u RH. Uz to, uzorak je ne tako velik da bi se mogao dobiti realan i objektivan prikaz stanja na širem području i populaciji. U istraživanju je sudjelovalo 160 sudionika. Svi su iz iste županije, iz nekoliko postaja koje se ondje

nalaze. Problem malog uzorka i uzorka s jednog područja je mogao dovesti do toga da sudionici daju slične ili jednake odgovore na pojedina pitanja te da imaju slična ili jednaka iskustva u radu s mladim počiniteljima pa tako i slične ili jednake stavove obzirom da svi rade na istom podneblju, imaju jednake uvjete rada i susreću se s vrlo sličnim ljudima što sve zajedno dovodi do vrlo vjerojatno sličnih iskustava i stavova prema populaciji mladih počinitelja. Zbog svega navedenog, rezultate ovog istraživanja nije moguće poopćiti na cjelokupnu populaciju policijskih službenika diljem RH.

Nadovezujući se na prethodno, ograničenje koje je vezano za uzorak prikupljen samo na jednom području, može biti i problem različitog obavljanja policijskih poslova prema postajama. Naime, moguće je da se u nekim postajama policijski službenici susreću s mladim počiniteljima više nego u drugim, što je posebno naglašeno u različitim županijama gdje udio mladih, a posebice mladih počinitelja nije jednak. Osim što mladi počinitelji nisu jednako zastupljeni po svim županijama RH, niti županije pa tako niti same policijske postaje nisu jednako razvijene i nemaju svi službenici unutar njih jednak pristup počiniteljima općenito. Moguće je i da se ovisno o županijama, u nekim postajama više radi na edukacijama policijskih službenika o mladim počiniteljima ili ih se uči određenim načinima postupanja i rada s mladim počiniteljima. Sve to može donositi vrlo različite rezultate, zbog čega rezultate ovog istraživanja nije moguće generalizirati na sve policijske službenike RH.

Nadalje, ograničenje ovog istraživanja je i nejednak omjer sudionika prema spolu. U istraživanju su tako sudjelovale samo 23 žene, što čini tek 14,4%, dok je muškaraca 85,6%. Takav omjer spolne strukture u istraživanju nikako ne može prikazati stvarnu sliku stanja i donijeti rezultate za koje se može tvrditi da su vjerodostojni. Problem spolne strukture je svakako teško rješiv na ovom uzorku populacije obzirom da je zastupljenost žena u policiji tek oko 18% (Balgáč, 2017). Kako tvrdi Balgáč (2017), žene u policijskoj profesiji su obrazovanije nego muškarci, imaju bolje komunikacijske vještine, racionalnije su i opreznije u postupanju te su manje agresivne. Ovakve tvrdnje bi znatno mogle promijeniti rezultate istraživanja kada bi u uzorku bio jednak omjer žena i muškaraca. Stoga bi u nekim budućim

istraživanjima ove tematike bilo dobro približiti omjer sudionika prema spolu što je više moguće.

Osim do sada navedenoga, ograničenja same provedbe istraživanja mogu se pronaći u potencijalno nezagarantiranoj anonimnosti na koju su mogli utjecati načelnici postaja ili drugi kolege tokom ispunjavanja anketnih upitnika. Također, moglo se dogoditi i da je jedan sudionik ispunio više anketnih upitnika. To se nije moglo kontrolirati od strane istraživačice obzirom da se samo ispunjavanje anketnih upitnika odvijalo tokom smjena policijskih službenika, pod nadzorom njihovih načelnika ili voditelja smjena. Obzirom na neprisutnost istraživačice, moglo je doći i do situacije da upute za ispunjavanje anketnih upitnika (unatoč detaljnoj pisanoj uputi u uvodu anketnog upitnika), nisu bile dovoljno jasne, a da ih sudionicima nije imao tko pojasniti. Isto se moglo dogoditi i s nejasnim pitanjima koje sudionicima nije imao tko razjasniti. Posljednje, moguće je i da se nekim sudionicima anketni upitnik nije svidio ili nisu bili zainteresirani za njegovo ispunjavanje pa su mogli odgovarati nasumičnim zaokruživanjem odgovora što je također moglo utjecati na dobivene rezultate i cjelokupno istraživanje.

5.2. Uloga socijalnih radnika u policijskom sustavu

Prema etičkom kodeksu socijalnih radnika, socijalni rad se definira kao profesija koja se temelji na humanizmu i ljudskim pravima, promiče promjene i razvoj, socijalnu koheziju, pravdu, poštivanje ljudskih prava, različitosti, ali i potiče društvenu odgovornost. Socijalni radnici su u svojoj profesiji obavezni postupati nediskriminirajuće i poštovati svakog pojedinca, kakav god on bio i što god sa sobom nosio. Socijalni radnici se neminovno, kao i policijski službenici, u svome poslu susreću s mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela. Oni su posebno obučeni kroz svoje obrazovanje da rade s mladim počiniteljima i općenito mladim osobama koje imaju nekakav vid problema u ponašanju, imaju znanja o adolescenciji, razvojnim fazama, o mladenačkim trendovima, problemima s kojima se susreću, imaju posebno uigrane komunikacijske vještine za rad s mladima te posjeduju empatiju i razumijevanje za svaku mladu osobu s kojom se susretnu u svome radu, kako bi joj pristupili bez predrasuda i vlastitih, obojenih stavova. S

druge strane, policijski službenici koji se također u svome poslu susreću s mladim počiniteljima, koji su uglavnom i prve osobe koje imaju doticaja s istima, najčešće nisu posebno obučeni za rad s mladima. Bratković (2015) u svom radu spominje kako postoji posebno osposobljavanje policijskih službenika za rad s mladenačkom delinkvencijom, pri čemu policijski službenici moraju usvojiti znanja o razvoju i adolescenciji, o psihološkim karakteristikama adolescenata te etiologiji i fenomenologiji kriminala koji čine mlade osobe. No naravno, takvu obuku ne prolaze svi policijski službenici, nego samo oni koji se specijaliziraju za takve aspekte rada. Isti autor smatra kako je za osnovno obrazovanje policijskih službenika dovoljan zatvoreni oblik obrazovanja u kome policijski službenici dobivaju osnovna i temeljna znanja, bez previše inovativnosti, fleksibilnosti i širenja vidika, dok je prema njemu, za daljnje školovanje prihvatljiv otvoreni oblik obrazovanja u kome je otvoren prostor kreativnosti, prilagodbama i širenju vidika i same profesije (Bratković, 2015). Upravo navedeno govori o tome da svi policijski službenici nemaju jednaka znanja i da nemaju svi znanja za rad i pristup mladim počiniteljima. Navedeno bi trebalo promijeniti upravo radi čestih i neizbježnih susreta mladih počinitelja i policijskih službenika. U tome bi veliku ulogu mogli imati socijalni radnici koji posjeduju znanja o radu s mladim počiniteljima i mladenačkoj delinkvenciji. Spoj i suradnja ove dvije struke bi zasigurno urodila novim saznanjima, drugačijim i inovativnim pristupima mladim počiniteljima u kome bi na samom kraju najviše profitirali mladi koji se susreću s činjenjem kaznenih i prekršajnih djela, a za koja su katkad samo žrtve nesretnih okolnosti, neadekvatne okoline odrastanja, neprimjerenih roditeljskih odgojnih postupaka ili utjecaja društva. Uz znanja o radu s mladima i njihovim psihofizičkim karakteristikama odrastanja i postupanja, socijalni radnici bi policijskim službenicima u njihov svakodnevni rad mogli unijeti blagu dozu empatičnosti, razumijevanja, prihvaćanja, pravednog tretiranja i neishitrenih odluka, dok bi policijski službenici socijalnim radnicima mogli donijeti razumijevanje važnosti ozbiljnog i profesionalnog pristupa mladim počiniteljima u kojem katkad nema prostora za blagost i nakloni pristup zbog težine, ozbiljnosti i okorjelosti delinkventnog ponašanja.

Sudar ili sraz, koji se u fizici definira kao uzajamno djelovanje dviju čestica ili tijela pri kojem dolazi do izmjene dijela impulsa sile i energije, za jedan od ishoda može imati povećanje ukupne energije ako se oslobodi energija tijela ili čestica (Hrvatska enciklopedija, 2023). Sraz kao takav, metaforički se može poistovjetiti na spoj policijske profesije i profesije socijalnog rada, u kom bi svaka od profesija, jedna drugoj donijela dio svoje energije, znanja i iskustva, a konačni ishod bi bio drugačiji, inovativni pristup radu, nova i bogatija znanja i postupanja.

6. ZAKLJUČAK

Ovaj rad se bavio ispitivanjem stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih djela, kao i postojanja razlika u njihovim stavovima obzirom na odabrana socio-demografska obilježja. Rezultati istraživanja su pokazali kako policijski službenici nemaju niti izrazito pozitivne niti izrazito negativne stavove prema mladim počiniteljima, ali da ukupni rezultati ipak naginju ka blago pozitivnim stavovima. Analizirajući pojedine čestice u anketnom upitniku, dolazi se do saznanja da na određenim česticama sudionici iskazuju pretežito negativnije stavove, dok na drugima iskazuju pretežito pozitivnije stavove. U konačnici se može reći da sudionici nemaju grubo urezane stavove koji su konzistentni na svim česticama upravo zbog postojanja i onih čestica na kojima se uočava empatija i razumijevanje, ali i onih na kojima se uočava grub i oštar stav. Promatrajući probleme i hipoteze istraživanja, iako su neke od njih potvrđene, većina se pokazala drugačijom od pretpostavljenoga. Hipoteza o očekivanju postojanja razlike u stavovima policijskih službenika obzirom na spol je odbačena jer nije nađena statistički značajna razlika u stavovima policijskih službenika obzirom na njihov spol. Jednako se pokazalo i s hipotezom koja je pretpostavljala razliku obzirom na stupanj obrazovanja, iskustvo edukacija/radionica i čestinu susretanja s mladim počiniteljima. Sve redom navedene hipoteze, imale su za pretpostavku postojanja razlika. Međutim, dobiveni rezultati su ih opovrgnuli te su hipoteze odbačene. Potvrđena je hipoteza kako se stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima razlikuju obzirom na dob, duljinu

radnog staža i roditeljski status, pri čemu je utvrđeno da stariji policijski službenici i oni s duljim radnim stažem, kao i oni koji jesu roditelji, iskazuju pozitivnije stavove nego oni koji su mlađi, imaju kraći radni staž i nisu roditelji. Rezultati su ukazali na potrebu uvođenja edukacija policijskih službenika za rad s mladim počiniteljima, kao i na potrebu provođenja daljnjih istraživanja kojima bi se dobili detaljniji uvidi u odnose i stavove policijskih službenika prema mladim počiniteljima.

POPIS TABLICA

Tablica 3.1.

Udio sudionika po policijskim postajama u kojima su zaposleni kao policijski službenici (str. 20)

Tablica 3.2.

Dob sudionika (str. 21)

Tablica 3.3.

Radni staž sudionika (str. 21)

Tablica 3.4.

Spol sudionika (str. 21)

Tablica 3.5.

Stupanj obrazovanja sudionika (str. 22)

Tablica 4.1.1.

Stavovi policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela (str. 25)

Tablica 4.1.2.

Udio sudionika koji smatraju da su pokušaji rehabilitacije mladih počinitelja gubitak vremena i novca (str. 25)

Tablica 4.1.3.

Udio sudionika koji smatraju da su mladi počinitelji jednostavno pokvareni u svojoj srži. (str. 26)

Tablica 4.1.4.

Udio sudionika koji smatraju da su mladi počinitelji općenito loše osobe. (str. 26)

Tablica 4.1.5.

Udio sudionika koji smatraju da mladi počinitelji imaju osjećaje kao i mi svi ostali. (str. 27)

Tablica 4.1.6.

Udio sudionika koji smatraju da je većina mladih počinitelja sposobna voljeti. (str. 27)

Tablica 4.1.7.

Udio sudionika koji smatraju da se većina mladih počinitelja može rehabilitirati. (str. 27)

Tablica 4.2.1.

Koliko često se u svome radu susrećete s mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela? (str. 28)

Tablica 4.2.2.

Roditeljski status sudionika (Jeste li roditelj?) (str. 28)

Tablica 4.2.3.

Jeste li ikada pohađali kakvu radionicu ili edukaciju vezanu za tematiku mladih? (str. 29)

Tablica 4.3.1.

Razlike u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela obzirom na spol, iskustvo pohađanja edukacije te roditeljski status sudionika (str. 29)

Tablica 4.3.2.

Razlike u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela obzirom na čestinu susretanja s mladim počiniteljima, stupanj obrazovanja i dob sudionika (str. 30)

Tablica 4.3.3.

Povezanost stavova policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela i duljine njihova radnog staža (str. 30)

7. LITERATURA

1. Albarracin, D. i Shavitt, S. (2018). Attitudes and Attitude Change. *Annual review of psychology*, 69, 299–327.
2. Anderson, S. A., Sabatelli, R. M. i Trachtenberg, J. (2007). Community Police and Youth Programs as a Context for Positive Youth Development. *Police Quarterly*, 10(1), 23–40.
3. Applegate, B. K., Cullen, F. T., & Fisher, B. S. (2002). Public views toward crime and correctional policies: Is there a gender gap? *Journal of Criminal Justice*, 30(2), 89–100.
4. Aronson, E., Wilson T., Akert R. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
5. Balgač, I. (2017). *Žene u policiji: rodni aspekti policijske prakse u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske.
6. Bohner, G. i Dickel, N. (2011). Attitudes and attitude change. *Annual review of psychology*, 62, 391–417.
7. Bratković, S. (2015). Kurikulumski kontekst strukovnog policijskog obrazovanja. *Pedagogijska istraživanja*, 12 (1-2), 133-146.
8. Brown, R., Novak, K. i Frank, J. (2009). Identifying variation in police officer behavior between juveniles and adults. *Journal of Criminal Justice*. 37, 200-208.
9. Carić, M., Pleić, M. i Radić, I. (2021). Primjena maloljetničkog prava u kaznenom postupku prema mlađim punoljetnicima. *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, 28(1), 3-37.
10. Cunha, O. i Gonçalves, R. (2017). Attitudes of police officers toward offenders: implications for future training. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*. 40(2), 265-277.
11. Cunha, O., Carvalho, F., Rodrigues, A., Cruz, A. i Gonçalves, R. (2021). Attitudes of Police Recruits Towards Offenders: the Impact of the Police Training on Attitudinal Change. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 37, 162–172.

12. DZS, Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2019., Statistička izvješća. Posjećeno na mrežnoj stranici: https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/SI-1672.pdf
13. DZS, Maloljetni počinitelji kaznenih djela prema vrsti odluke u 2020., Priopćenje. Posjećeno na mrežnoj stranici: <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29164>
14. DZS, Maloljetni počinitelji kaznenih djela prema vrsti odluke u 2022., Priopćenje. Posjećeno na mrežnoj stranici: <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58027>
15. Foster, K., Jones, M. S. i Pierce, H. (2022). Race and Ethnicity Differences in Police Contact and Perceptions of and Attitudes Toward the Police Among Youth. *Criminal Justice and Behavior*, 49(5), 660–680.
16. Goodrich, S., Anderson, S. i LaMotte, V. (2014). Evaluation of a Program Designed to Promote Positive Police and Youth Interactions. *Journal of Juvenile Justice*, 3(2), 55-71.
17. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2023.
18. Hurwitz, J. i Smithey, S. (1998). Gender Differences on Crime and Punishment. *Political Research Quarterly*, 51(1), 89–115.
19. Ishoy, G. A. (2016). The theory of planned behavior and policing: How attitudes about behavior, subjective norms, and perceived behavioral control affect the discretionary enforcement decisions of police officers. *Criminal Justice Studies: A Critical Journal of Crime, Law & Society*, 29(4), 345–362.
20. Jozić, M., Mendeš, M., Butorac, K. i Solomun, D. (2020). Utjecaj stresnih situacija na policijskog službenika u odnosu na procjenu situacije prilikom uporabe vatrenog oružja. U I. Cajner Mraović, M. Kondor-Langer (ur.), *Istraživački dani Visoke policijske škole u Zagrebu: Razumijevanje novih sigurnosnih izazova: Zbornik radova* (str. 143-160). Zagreb: Visoka policijska škola.
21. Katalenac, J. (2016). *Stavovi studenata Sveučilišta u Zagrebu prema bivšim zatvorenicima* (Diplomski rad).

22. Kovčo Vukadin, I. (2009). Kriminalitet mladih punoljetnih osoba u Hrvatskoj: Struktura i trendovi. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 16(1), 27-40.
23. LaMotte, V., Ouellette, K., Sanderson, J., Anderson, S. A., Kosutic, I., Griggs, J. i Garcia, M. (2010). Effective Police Interactions With Youth: A Program Evaluation. *Police Quarterly*, 13(2), 161–179.
24. Lotar, M., Kamenov, Ž. i Lebedina-Manzoni, M. (2010). SPOLNE RAZLIKE U STIGMATIZACIJI OSUĐENIH POČINITELJA KAZNENIH DJELA. *Kriminologija & socijalna integracija*, 18 (2), 15-27.
25. Majdak, M. i Kamenov, Ž. (2009). STIGMATIZIRANOST I SLIKA O SEBI MALOLJETNIH POČINITELJA KAZNENIH DJELA. *Kriminologija & socijalna integracija*, 17(1), 41-53.
26. Marković, P. (2021). *Osobni stavovi prema osuđenim osobama u Republici Hrvatskoj* (Diplomski rad).
27. Melvin, K.B., Gramling, I. K. i Gardner, W. M. (1985). A scale to measure attitudes toward prisoners. *Criminal Justice and Behavior*, 12(2), 241-253.
28. Petranović, M. (1999). Mlađe punoljetne osobe u novom Kaznenom zakonu. *Aktualna pitanja novog kaznenog zakonodavstva*, Inženjerski biro.
29. Pettigrew, T.F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual review of psychology*, 49, 65-85.
30. Rathus, S. A.(2000). Temelji psihologije. Naklada Slap, Jastrebarsko.
31. Richards, K. (2020). Police officers' implicit theories of youth offending. *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 53(1), 8-24.
32. Zakon o sudovima za mladež. *Narodne novine*, br. 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19.

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik

Poštovani,

Sukladno odobrenju Ureda glavnog ravnatelja policije, provodi se istraživanje u kojem će sudjelovati policijski službenici policijskih postaja: Policijska postaja Slavonski Brod s Ispostavom Vrpolje, Policijska postaja Nova Gradiška, Policijska postaja Okučani, Postaja prometne policije Slavonski Brod, Služba kriminalističke policije i Služba za javni red i sigurnost PU brodsko-posavske.

Istraživanje se provodi za potrebe izrade diplomskoga rada, a provodi ga studentica Studijskog centra socijalnog rada na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Barbara Domjanović pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Marijane Majdak.

Cilj istraživanja je ispitati stavove policijskih službenika prema mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela te provjeriti postoje li razlike u stavovima policijskih službenika prema mladim počiniteljima obzirom na neka socio-demografska obilježja samih sudionika.. Za potrebe ovog istraživanja, pod pojmom mladih počinitelja, smatraju se maloljetnici i mlađi punoljetnici, odnosno osobe u dobi od 14 do 21 godine. Pitanja koja se nalaze u upitniku tiču se Vaših stavova i uvjerenja kao policijskih službenika o mladima koji čine kaznena i prekršajna djela. Upute i načini ispunjavanja upitnika nalaze se u samom upitniku. U upitniku nema točnih i netočnih odgovora, nego su bitni Vaši stavovi i uvjerenja, stoga Vas molim da na pitanja odgovarate iskreno i individualno. Za sudjelovanje je potrebno izdvojiti 10ak minuta vremena. Najprije slijede pitanja o socio-demografskim podacima, a nakon toga upitnik stavova prema mladim počiniteljima. Upitnik je u potpunosti anonimn, nigdje se ne traži Vaše ime niti podaci prema kojima bi se mogao otkriti Vaš identitet. Svi rezultati obrađivat će se na grupnoj razini. Sudjelovanje je u potpunosti dobrovoljno.

Rezultati ovog istraživanja bi mogli biti od značajne vrijednosti za same policijske službenike po pitanju osvještavanja o vlastitim stavovima prema mladim

počiniteljima, ali i cjelokupnu struku koja radi s mladim počiniteljima, kako u doticaju s njihovim kaznenim i prekršajnim djelima, tako i pri njihovoj rehabilitaciji i provođenju sankcija. Rezultati bi mogli značajno potaknuti na pozitivne promjene i rad na prevencijama unutar sustava.

Ako imate bilo kakvih pitanja o istraživanju, molim Vas da me kontaktirate putem e-mail adrese: barbara.domjanovic123@gmail.com.

Unaprijed Vam se zahvaljujem na izdvojenom vremenu i suradljivosti!

Barbara Domjanović

1. Kojeg ste spola?

- Muško
- Žensko

2. Koliko imate godina?

- Manje od 20 godina
- 21 – 30 godina
- 31 – 40 godina
- 41 – 50 godina
- 51 – 60 godina
- Više od 60 godina

3. Koji je najviši stupanj obrazovanja koji ste završili:

- završena srednja strukovna škola/gimnazija
- završena visoka/viša škola
- završen fakultet
- završen poslijediplomski studij (magisterij, doktor znanosti)
- nešto drugo: _____

4. Koliko dugo radite kao policijski službenik (podatak navesti u godinama i mjesecima)?

5. U kojoj policijskoj postaji ste zaposleni:

- Policijska postaja Slavonski Brod s Ispostavom Vrpolje
- Policijska postaja Nova Gradiška
- Policijska postaja Okučani
- Postaja prometne policije Slavonski Brod
- Služba kriminalističke policije
- Služba za javni red i sigurnost PU brodsko-posavske

6. Jeste li ikada pohađali kakvu radionicu ili edukaciju vezanu za tematiku mladih?

- Da
- Ne

7. Ako jeste, ukratko napišite o kakvoj radionici/edukaciji je riječ:

8. Koliko često se u svome radu susrećete s mladim počiniteljima kaznenih i prekršajnih djela?

- Ne susrećem se s mladim počiniteljima
- Nekoliko puta godišnje
- Nekoliko puta mjesečno
- Nekoliko puta tjedno
- Svaki dan

9. Jeste li roditelj?

- Da
- Ne

Pred Vama se sada nalaze tvrdnje koje se odnose na mlade počinitelje kaznenih i prekršajnih djela, pri čemu se sve tvrdnje odnose i na muške i na ženske počinitelje. Molim Vas da na tvrdnje odgovarate iskreno, prema svojim mišljenjima i uvjerenjima. Ne postoje točni ili netočni odgovori, istraživanje je anonimno te će se podaci koristiti isključivo u istraživačke svrhe.

Odgovarate tako da zaokružite broj koji odgovara Vašem mišljenju/iskustvu/stavu o navedenoj tvrdnji, pri čemu brojevi imaju sljedeća značenja:

- 1 - Uopće se ne slažem
- 2 - Ne slažem se
- 3 - Niti se slažem, niti se ne slažem
- 4 - Slažem se
- 5 – U potpunosti se slažem

	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
1. Mladi počinitelji se razlikuju od većine ljudi.	1	2	3	4	5
2. Samo nekolicina mladih počinitelja je stvarno opasna.	1	2	3	4	5
	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
3. Mladi počinitelji se nikada neće promijeniti.	1	2	3	4	5

4. Većina mladih počinitelja su žrtve okolnosti i zaslužuju pomoć.	1	2	3	4	5
5. Mladi počinitelji imaju osjećaje kao i svi mi ostali.	1	2	3	4	5
6. Nije pametno previše vjerovati mladim počiniteljima.	1	2	3	4	5
7. Mislim da bi mi se većina mladih počinitelja svidjela.	1	2	3	4	5
8. Loše sankcije mlade počinitelje mogu učiniti samo još više ogorčenima.	1	2	3	4	5
9. Ako mladom počinitelju daš prst (popusti mu se), on će tražiti cijelu ruku (iskoristit će i tražiti još više).	1	2	3	4	5
10. Većina mladih počinitelja nije pametna.	1	2	3	4	5
11. Mladi počinitelji trebaju naklonost i pohvale kao i svi drugi.	1	2	3	4	5
12. Ne treba puno očekivati od mladih počinitelja.	1	2	3	4	5
13. Pokušaji rehabilitacije mladih počinitelja su gubitak vremena i novca.	1	2	3	4	5
14. Nikad se ne može znati govori li mladi počinitelj istinu.	1	2	3	4	5
15. Mladi počinitelji nisu ni bolji ni lošiji od ostalih ljudi.	1	2	3	4	5
16. Uvijek treba biti na oprezu s mladim počiniteljima.	1	2	3	4	5
17. Svi mladi počinitelji slično razmišljaju i slično se ponašaju.	1	2	3	4	5
18. Ako se mladom počinitelju pokaže poštovanje, on će jednako uzvratiti.	1	2	3	4	5
19. Mladi počinitelji misle samo na sebe.	1	2	3	4	5
20. Nekim mladim počiniteljima bih mogao/mogla povjeriti svoj život.	1	2	3	4	5
	Uopće se ne	Ne slažem se	Niti se slažem, niti	Slažem se	U potpunosti

	slažem		se ne slažem		se slažem
21. Mlade počinitelje se može urazumiti.	1	2	3	4	5
22. Većina mladih počinitelja su previše lijeni da bi pošteno zarađivali za pošten život.	1	2	3	4	5
23. Ne bih imao/imala ništa protiv toga da za susjeda/u imam osobu koja je bivši mladi počinitelj.	1	2	3	4	5
24. Mladi počinitelji su jednostavno pokvareni u svojoj srži.	1	2	3	4	5
25. Nikada ne bih volio/voljela da moje dijete bude u vezi s mladim počiniteljem.	1	2	3	4	5
26. Većina mladih počinitelja je sposobna voljeti.	1	2	3	4	5
27. Mladi počinitelji su jednostavno nemoralni.	1	2	3	4	5
28. Prema mladim počiniteljima treba provoditi strogu i surovu disciplinu.	1	2	3	4	5
29. Općenito, mladi počinitelji su loše osobe.	1	2	3	4	5
30. Većina mladih počinitelja se može rehabilitirati.	1	2	3	4	5
31. Neki mladi počinitelji su prilično dobre osobe.	1	2	3	4	5
32. Volio/voljela bih surađivati s nekim mladim počiniteljima.	1	2	3	4	5
33. Mladi počinitelji poštuju samo surovu silu.	1	2	3	4	5
34. Ako se mladi počinitelj pridržava izrečene sankcije, treba ju zamijeniti blažom.	1	2	3	4	5